

SEHEMU YA KWANZA

1.0 UTANGULIZI

Katika Mkutano wa Saba wa Baraza la Nane la Wawakilishi la Zanzibar kwenye Kikao cha Tisa cha tarehe 11 Aprili, 2012, Mkutano ambao ulikuwa ni maalum kwa ajili ya kujadili na kupitisha Ripoti za Kamati za Kudumu za Baraza la Wawakilishi, mwaka wa fedha 2011/2012, Baraza la Wawakilishi la Zanzibar liliridhia kuundwa kwa Kamati Teule ya Baraza la Wawakilishi kwa mujibu wa Kanuni ya 120 ya Kanuni za Baraza, Toleo la 2012.

Kamati Teule iliundwa kwa ajili ya kuchunguza utendaji wa Baraza la Manispaa la Zanzibar juu ya shutuma mbali mbali zinazotolewa juu yake. Kamati Teule imekamilisha kazi hiyo na ifuatayo ni Taarifa kamili kwa mujibu wa Kanuni ya 122 ya Kanuni za Baraza, Toleo la 2012.

1.1 CHIMBUKO LA KAMATI TEULE.

Taarifa Rasmi (*Hansard*) ya Majadiliano ya Baraza ya Mkutano wa Saba wa Baraza la Nane katika Kikao cha Tisa cha tarehe 11 Aprili, 2012 inaonyesha baada ya kuwasilishwa kwa ripoti na Mheshimiwa Waziri, Wizara ya Nchi, Ofisi ya Rais na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi, ambae katika uwasilishaji wake alianza kwa kusema;-

“Mheshimiwa Spika kwa ruhusa yako naomba kutoa hoja ya kuwasilisha ripoti ya kamati ya kuangalia utendaji wa Baraza la Manispaa na kupendekeza hatua za kuchukuliwaza kuimarisha utendaji wa Baraza hilo, ripoti hiyo ni kama ilivyotayarishwa na Kamati iliyoteuliwa na Serikali”¹.

Baada ya uwasilishwaji wa ripoti hiyo Wajumbe wa Baraza la Wawakilishi walipewa fursa ya kuijadili na hatimae kuipitisha ripoti hiyo kwa mujibu wa Kanuni ya 44 ya Kanuni za Baraza la Wawakilishi. Hata hivyo, Wajumbe hao waliikataa ripoti hiyo ya Serikali na kumuomba Mheshimiwa Spika kwamba Baraza liunde Kamati Teule kuchunguza suala hili, ambapo Mheshimiwa Asha Bakari Makame alisema;

“Mhe. Spika, nilisema nizungumze haya mimi kama kawaida yangu niungane na wenzangu yale yote kwamba hii ikawekwe Manispaa ifanyiwe kazi, ripoti hii ndio iwe ripoti kama ni kuundwa Kamati Teule iundwe naunga mkono na katika mmoja atakaekataa ni miye, kwa sababu nilichangia na miongoni niliyotoa uoza wa Manispaa mwengine ni mimi.”².

¹ Hansard ya Baraza la Wawakilishi, tarehe 11 april 2012, uk 1

² Ibid, uk. 24 – 25.

Sambamba na hilo, Wajumbe alisisitiza kuundwa kwa Kamati hiyo, hasa tukizingatia kwamba Serikali haiwezi kujichunguza yenyewe ni lazima kazi hiyo ifanywe na chombo chengine kama Baraza la Wawakilishi.

Mheshimiwa Omari Ali Shehe anathibitisha kauli hii kwa kusema kama ifuatavyo;-

“Mheshimiwa Spika, bado nasikitika kwamba Serikali haikuileta jawabu juu ya tuliyoataka, kwa kweli imetupotezea muda, kwa sababu tulilomba Baraza hili liunde Kamati Teule kuchunguza Serikali ikaingilia kati. Kwa maana hiyo Mheshimiwa Spika mimi nataka nitoe hoja, kwamba ripoti hii tunaikataa kwa sababu haikufanya chochote.”³

Kauli hii ya Mheshimiwa Omar inalega kupinga ripoti iliyowasilishwa na Serikali kuhusu kuchunguza utendaji wa Baraza la Manispaa baada ya kuibuka mambo mbali mbali katika Mkutano wa Bajeti ya mwaka 2011/2012, ambapo Wajumbe waliomba Baraza liunde Kamati Teule kuchunguza suala hili na badala yake Serikali iliomba nafasi hiyo ya kuunda Tume juu ya suala hili.

Aidha, Mheshimiwa Omar anaendelea kwa kusema;-

“Mheshimiwa Spika, kwa wakati ule Baraza lilitoa hoja lakini Serikali iliingilia kati ikasema wao tayari wameshaunda Tume, wameharibu wao na wao waunde Tume wajichunguze wao, kitu ambacho leo kimedhihirika kwamba Serikali haikuwa na uwezo huo wa kuharibu na kujichunguza wenyewe. Ripoti iliyowasilishwa na Mheshimiwa Waziri imeonyesha hivyo....”⁴

Katika kuweka msisitizo juu ya hoja ya kuundwa Kamati Teule na kwa mnasaba wa kuikataa ripoti iliyowasilishwa na Mheshimiwa Waziri, Mheshimiwa Makame Mshimba Mbarouk nae alichangia kama ifuatavyo;-

“Mheshimiwa Spika, siku moja nilisema hapa kuwa tutumieni kanuni ya ukurasa wa 88, kifungu cha 117, nilisema hapa kwa vizuri tu leo ataona dhahiri Mheshimiwa Rais kama hatuna watendaji, tuseme ukweli. Sasa kweli leo Mheshimiwa Rais aangalie ripoti hii na ya Madiwani ipi ya kweli, Madiwani hatukuwaambia sisi undeni Tume.....”⁵

Hivyo, maelezo yote hayo ya Wajumbe wa Baraza la Wawakilishi yanalenga kuunga mkono hoja ya kuundwa kwa Kamati Teule ili kuchunguza utendaji wa Baraza la Manispaa.

³ Ibid, uk. 14.

⁴ Ibid, uk. 13

⁵ Ibid, uk. 16

Baada ya Mheshimiwa Spika kukubaliana na hoja hiyo ya kuundwa Kamati Teule alisema maneno yafuatayo:-

“Waheshimiwa wajumbe nilitaka nichukue kipengele hicho, kazi ya kupendekeza Kamati teule kwa njia ya hoja ilikwishafanyika ambapo Mheshimiwa Asha Bakari Makame ndiye aliyetoa hoja hiyo na wajumbe mkaamua kwamba sawa hiyo kamati teule iundwe. Kwa hivyo, kwa mujibu wa kanuni hiyo ya 117(2) kazi ya kuamua au kuunda hiyo kamati teule ni kazi ya Spika. Hivyo chini ya ibara hiyo ninafuraha kutangaza hiyo kamati teule ambayo inaundwa kwa mujibu wa kifungu hicho⁶”.

1.2 MUUNDO WA KAMATI

Kutokana na maamuzi hayo ya Baraza, mnamo tarehe 20/04/2012, Mheshimiwa Spika wa Baraza la Wawakilishi aliteua Wajumbe wa Kamati Teule kwa mujibu wa kifungu cha 120(3) cha Kanuni za Baraza, Toleo la 2012, kwa ajili ya kazi hiyo. Wajumbe hao ni hawa wafuatao:-

1. Mheshimiwa Salmin Awadh Salmin	Mjumbe.
2. Mheshimiwa Asha Bakari Makame	Mjumbe.
3. Mheshimiwa Ismail Jussa Ladhu	Mjumbe.
4. Mheshimiwa Mwanaidi Kassim Mussa	Mjumbe.
5. Mheshimiwa Abdalla Juma Abdalla	Mjumbe.

Kamati Teule ilikuwa na Makatibu wawili wafuatao: -

1. Ndugu Nasra Awadh Salmin	Katibu.
2. Ndugu Maryam Rashid Ali	Katibu ⁷ .

1.3 HADIDU REJEA:

Kamati Teule ya Baraza la Wawakilishi iliyoundwa kwa Azimio la Baraza la tarehe 11 Aprili, 2012 ilipewa Hadidu za Rejea Nne kama ifuatavyo: -

1. Kuchunguza Mikataba ya uwekaji Mabango ya Matangazo katika barabara mbali mbali iliyoingiwa baina ya Baraza la Manispaa Zanzibar na Kampuni mbali mbali na utekelezaji wa masharti ya mikataba hiyo.
2. Kuchunguza taratibu za uidhinishaji wa matumizi na uuzaji wa mali za Baraza la Manispaa Zanzibar.
3. Kuchunguza taratibu za uajiri na upandishaji vyeo katika Baraza la Manispaa na kama taratibu hizo zinazingatia sifa zinazohitajika kwa nafasi husika.

⁶ Hansard ya Baraza la Wawakilishi, tarehe 20 April 2012, uk 42.

⁷ Ifahamike kwamba, kwa mujibu wa fasili ya 122(6) ya Kanuni za Baraza la Wawakilishi, Toleo la 2012, Makatibu wa Kamati wameteuliwa na Katibu wa Baraza la Wawakilishi.

4. Kuchunguza utendaji wa Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa Zanzibar juu ya tuhuma za kutofuata Sheria na Kanuni kwa makusudi, ubadhirifu wa fedha na kuhusika kwake katika migogoro inayolikumba Baraza la Manispaa.

1.4 NJIA ZILIZOTUMIKA KATIKA KUKAMILISHA KAZI

Kamati Teule imezifanyia kazi Hadidu za Rejea Nne ilizopewa kwa kufanya yafuatayo: -

1. Kupitia Sheria na Kanuni mbalimbali na kuzichambua kwa kuzioanisha na Hadidu za Rejea.

Sheria na Kanuni zilizohusika ni pamoja na: -

- i. Sheria ya Manunuzi na Mauzo ya Mali za Serikali, Namba 9 ya 2005.
- ii. Sheria ya Baraza la Manispaa, Namba 3 ya 1995.
- iii. Sheria ya Ardhi, Namba 12 ya 1992
- iv. Sheria ya Kinga, Fursa na Uwezo wa Wajumbe, Namba 4 ya 2007.
- v. Sheria ya Makosa ya Jinai, Sura ya 13.
- vi. Kanuni za Baraza la Manispaa za 2003.
- vii. Kanuni za Baraza la Wawakilishi la Zanzibar, Toleo la 2012.

2. Kufanya mahojiano na watu mbalimbali kama ifuatavyo: -

- i. Mheshimiwa Waziri, Wizara ya Nchi, Ofisi ya Rais na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi.
- ii. Mstahiki Meya wa Manispaa ya Zanzibar.
- iii. Madiwani wa Baraza la Manispaa la Zanzibar.
- iv. Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa , Zanzibar.
- v. Watendaji mbali mbali wa Baraza la Manispaa
- vi. Wafanyabiashara mbali mbali.

- vii. Wateja au Watu mbali mbali wanaotoa huduma katika Baraza la Manispaa.
- 3. Kufanya ziara katika maeneo mbali mbali kutokana na hadidu rejea husika.
- 4. Kupitia na kuzichambua nyaraka mbali mbali zilizowasilishwa mbele ya Kamati.

1.5 UTARATIBU WA KAZI ZA KAMATI.

Kamati hii lianza kazi zake rasmi mnamo tarehe 21/05/2012 kwa muda wa wiki mbili, ambapo katika kikao chake cha mwanzo Wajumbe walimchagua Mwenyekiti wa Kamati, kwa kuzingatia Kanuni ya 120(4), ambapo Wajumbe kwa umoja wao walimteua Mheshimiwa Salmin Awadh Salmin kuwa Mwenyekiti wa Kamati hiyo.

Kamati iliendele kufanya kazi hadi siku za mapumziko kutokana na umuhimu wa kazi yenyewe. Vile vile, katika kuhahakikisha kazi hii inakamilika kwa wakati Kamati iliendelea na kazi kwa wiki ya tatu baada ya kupata ridhaa ya Mheshimiwa Spika. Kwa ujumla Kamati hii ilifanyakazi kwa muda wa siku kumi na tisa (19).

**SEHEMU YA PILI
UCHAMBUZI WA HADIDU REJEA HUSIKA**

HADIDU REJEA YA KWANZA

2.0 KUCHUNGUZA MIKATABA YA UWEKAJI MABANGO YA BARABARANI ILIYOINGIWA BAINA YA MANISPAA NA KAMPUNI MBALIMBALI.

2.1 Utangulizi.

Kamati ilitakiwa kuchunguza Mikataba ya uwekaji mabango ya barabarani iliyoingiwa baina ya Baraza la Manispaa na Kampuni mbali mbali na kuangalia utekelezaji wa masharti ya Mikataba hiyo. Katika kutekeleza hilo, Kamati kwanza ilitaka kujiridhisha kuwepo kwa Mikataba hiyo, na ndipo kuweza kuangalia utekelezaji wa masharti ya mikataba hiyo, na kama utekelezaji wake unafuata utaratibu wa kisheria.

Kamati kabla ya kuanza uchunguzi wa suala hili, ilifanya ziara tarehe 22/5/2012 katika barabara zote ambazo zimewekwa mabango ya matangazo ili kujiridhisha kuwepo kwa mabango hayo. Baada ya hapo, ilikutana na viongozi wa kampuni zenyewe ili kupata uhalisia wa kadhia hii.

Katika kupata ufafanuzi yakinifu wa Hadidu Rejea hii, Kamati ilikutana na Madiwani ambao ni sehemu ya Baraza la Manispaa tarehe 4/6/2012 katika Ofisi ya Baraza la Manispaa zilizopo Malindi – Zanzibar. Pia, tarehe 5/6/2012 Kamati ilikutana na Ndugu Mzee Khamis Juma ambae alishiriki katika utiaji saini kwa baadhi ya Mikataba pamoja na Ndugu Mwamvua Nassor ambae ni afisa mabango na ambae anahusika katika utaratibu mzima wa mabango. Vile vile, katika kupata upembuzi halisi juu ya hadidu rejea hii kamati ilikutana na kufanya mahojiano na Kaimu Mhasibu Mkuu wa Baraza la Manispaa, Ndugu Eshe Juma Abdalla ambae alihusika katika masuala mazima yanayohusiana na malipo ya uwekaji mabango hayo.

Aidha, Kamati ilikutana na aliyekuwa Mwanasheria wa Baraza la Manispaa Ndugu Omar Mcha Hamza, ambapo Kamati ilitaka kujua iwapo alishiriki kuandaa mikataba hiyo au la na iwapo alishiriki jee mikataba hiyo imefuata utaratibu wa Sheria.

Kamati haikuishia hapo, iliziita pia, Kampuni zilizoingia mkataba na Baraza la Manispaa na ilibahatika kukutana na mwakilishi wa Kampuni ya Syscorp Ndugu Beatus F. Kaboja ambae ni Mkurugenzi Mtendaji wa kampuni hiyo mnamo tarehe 8/6/2012. Watendaji wengine waliotoa maelezo yao mbele ya Kamati kuhusiana na Hadudu Rejea hii ni pamoja na Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa, Mstahiki Meya wa Baraza na Waziri wa Wizara ya Nchi, Ofisi ya Rais na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi Mheshimiwa Dkt. Mwinyihaji Makame.

Baada ya utangulizi huo ni vyema tukapata ufafanuzi juu ya hadidu rejea husika.

2.2.0 Uchambuzi wa hadidu rejea husika.

Kamati iliigawa hadidu rejea hii katika makundi mawili kama ifuatavyo;-

1. Mabango ya matangazo yaliyowekwa kwenye taa za barabarani.
2. Mabango ya matangazo ambayo yanawekwa maeneo mengine ya barabara.

Kabla ya kutoa uchambuzi wa makundi haya ni vyema tukaeleza namna wafanyabiashara wanavyofanya hadi kupata kibali cha kuweka matangazo hayo. Katika kupata taarifa juu ya kadhia hii, Afisa anaehusika na mabango ya matangazo Ndugu Mwamvua Nassor aliiieleza Kamati kwamba baada ya Wafanyabiashara kufika Afisini hapo hupatiwa maelezo ya awali ikiwa ni pamoja na kushauriwa kukagua eneo wanalohitaji kuweka matangazo yao, na baada ya kukagua na kuridhika na eneo hilo ndipo wanapotakiwa kuwasilisha maombi yao kwa Mkurugenzi. Baada ya maombi hayo kukubaliwa taratibu za malipo hufuata, ambapo Kitengo hiki hupokea malipo kwa ajili ya shughuli hii chini ya Tsh. 1,500,000/- na zaidi ya hapo hupokelewa kwa Mhasibu.

2.2.1 Mabango ya matangazo yaliyowekwa kwenye taa za barabarani

Baraza la Manispaa ndilo lenye mamlaka ya kusimamia taa za barabarani, kwa kuwa muda mrefu taa hizo zilikuwa haziwaki Baraza hilo lilikuja na wazo la kuwahamasisha wafanyabishara kwa ajili ya kuweka mabango ya matangazo ya biashara kwa malengo ya kuziwasha taa hizo.

Kamati katika kufuatilia hadidu rejea hii, iligundua kuna Mikataba minne (4) ya uwekaji mabango iliyoingiwa baina ya Manispaa na Kampuni mbali mbali kama zifuatazo;-

- a) Kampuni ya Ashton Media Ltd
- b) Kampuni ya Syscorp Media Ltd
- c) Kampuni ya Continental Outdoor (INM)
- d) Kampuni ya East Africa Media Ltd

2.2.2 Uchambuzi juu ya mikataba.

Kati ya mikataba minne iliyofungwa na Baraza la Manispaa na Kampuni zinazohusika na matangazo, Kamati imeichambua mikataba mitatu. Hii ni kutokana na kuwa Kampuni ya East Africa Media Ltd imelishtaki Baraza la Manispaa Mahkamani na kwa mujibu wa kanuni ya 59(4) ya Kanuni za Baraza la Wawakilishi, Toleo la 2012, jambo ambalo lipo Mahkamani halipaswi kujadiliwa na Wajumbe wa Baraza la Wawakilishi.

2.2.3 Ufungwaji wa Mikataba na Utekelezwaji wake.

Kwa kuwa kuna malalamiko mbali mbali kuhusiana na mikataba iliyofungwa baina ya Baraza la Manispaa na Kampuni mbalimbali, Kamati ilitaka kujua namna mikataba hiyo ilivyofungwa na jinsi ilivyotekelezwa.

Kampuni ya Ashton Media Ltd ndio Kampuni ya mwanzo iliyofunga mkataba na Baraza la Manispaa kwa ajili ya kuweka mabango ya matangazo ya biashara kwa malengo ya kuwasha taa za barabarani. Mnamo tarehe 23 Januari, 2009 Kampuni hiyo ilifunga mkataba wa miaka mitano (5) ambao ulisainiwa na aliekuwa Mkurugenzi wa Baraza Ndugu Mabrouk Jabu Makame kwa madhumuni yaliyoyaelezwa hapo kabla⁸.

Kwa mujibu wa Mkataba huu Kampuni hii ilitakiwa kuweka taa katika barabara tatu kama zifuatazo;-

- i. Kutoka ‘Creek road’ hadi Chuo cha Mafunzo, kupitia Kariakoo hadi Benki Kuu ya Tanzania (Bank of Tanzania – BOT).
- ii. Kutoka Benki Kuu ya Tanzania hadi Mtoni Petrol depot.
- iii. Kutoka ‘Creek road’ hadi BOT

Katika Mkataba huu, Kampuni hii ilitakiwa kuanza kuweka, kutengeneza na kutumia milingoti ya taa za barabarani ndani ya wiki mbili baada ya kusainiwa kwa Mkataba huu na kukamilisha kazi hiyo si zaidi ya miezi 3, kushindwa kutekeleza hilo upande wa pili wa mkataba ambao ni Baraza la Manispaa utaingia mkataba mwengine na Taasisi nyengine.

Mnamo tarehe 23 Aprili, 2009, Kampuni ya E.A Media Ltd ilifunga mkataba na Baraza la Manispaa kwa madhumuni kama hayo na kwa kipindi cha miaka mitano. Barabara zenyewe ni kama zifuatazo;-

- i. Kutoka Mlandege hadi Michenzani Roundabout.
- ii. Kutoka Michenzani Roundabout hadi Gofu Msikitini

Katika Mkataba huu, Kampuni hii ilitakiwa kuanza shughuli zake kwa masharti kama iliyopewa Kampuni ya Ashton Media Ltd⁹.

Mnamo tarehe 31 Agosti 2009 Baraza la Manispaa lilifunga mkataba na Kampuni ya INM Outdoor (T) Ltd (ambayo kwa sasa hivi inajulikana kuwa ni Continental Outdoor) kwa ajili ya kuweka mabango ya matangazo ya biashara kwa malengo ya kuwasha taa

⁸ Kiambatanisho Namba 1

⁹ Kiambatanisho Namba 2

za barabarani. Mkataba huo ni wa miaka mitano (5), ambapo Kampuni hii ilitakiwa kuanza kuweka, kutengeneza na kutumia milingoti ya taa za barabarani ndani ya wiki mbili baada ya kusainiwa kwa Mkataba huu na kukamilisha kazi hiyo si zaidi ya miezi 3, kushindwa kutekeleza hilo upande wa pili wa mkataba ambao ni Baraza la Manispaa utaingia mkataba mwingine na Taasisi nyengine.

Mkataba huo ulihusisha barabara moja tu, nayo ni kutoka Maisara (Mnazi Mmoja Hospital) mpaka Uwanja wa Ndege, (Nyerere Road).¹⁰

Kamati haikubahatika kuhojiana na Viongozi wa Kampuni ya INM Outdoor kwa kuwa walikuwa wanakabiliwa na shughuli nyengine. Hata hivyo, katika kuchunguza kadhia hii ilifanikiwa kupata baadhi ya taarifa kama ifuatavyo;-

Katika kutekeleza mkataba wake Kampuni hii iliwahi kuweka mabango katika barabara iliyoruhusiwa pamoja na kufanya malipo ya awali ya Tsh. 32,408,000/- kwa Hundi Namba 008513 na kupatiwa risiti ya tarehe 25 Novemba, 2009 yenye nambari 00204¹¹.

Kamati ilikutana na kufanya mahojiano na Watendaji wa Baraza la Manispaa ambao waliieleza Kamati kwamba Kampuni ya INM Outdoor (T) Ltd iliwahi kufunga mkataba na Baraza kwa ajili ya kazi hiyo. Hata hivyo, Kampuni hii ilishindwa kutekeleza masharti ya mkataba na kutokana na hilo Baraza la Manispaa liliamua kuondoa mabango yaliyokuwa yamewekwa na Kampuni hii.

Kuhusiana na malipo ya Tsh. 32,408,000/- Watendaji hawa waliieleza Kamati kuwa fedha hizo zilitolewa kama ni mchango wa kusaidia kutengeneza taa za Mji Mkongwe na sio kama zinavyosomeka kwenye risiti.

Pamoja na mkataba wa tarehe 23 Januari, 2009, Kampuni ya Ashton Media Ltd iliomba kufunga mkataba wa nyongeza 'Addendum to Contract' mnamo tarehe 20 Oktoba, 2009 na kuongezewa barabara zifuatazo;-

- i. Kutoka Mlandege mpaka Maisara kupitia Michenzani Roundabout.
- ii. Kutoka Uwanja wa Ndege mpaka Mnazi Mmoja Hospital.
- iii. Kutoka Uwanja wa Ndege mpaka Mtoni kupitia Mombasa¹².

Mkataba huu ulielekeza kwamba masharti yaliyotajwa kwenye Mkataba Mama (Principal Contract) yatatumika pia katika mkataba huu wa nyongeza, isipokuwa,

¹⁰ Kiambatanisho Namba 3

¹¹ Kiambatanisho Namba 4.

¹² Kiambatanisho Namba 5

Kampuni hii imetakiwa kukamilisha utekelezaji wa Mkataba Mama ndani ya miezi sita.

Mnamo tarehe 10 Novemba, 2010 Kampuni ya Syscorp Media Ltd ilifunga mikataba miwili na Baraza la Manispaa kwa ajili ya kuweka mabango ya matangazo ya biashara kwa nia ya kuwasha taa za barabarani. Barabara zenyewe ni kama zifuatazo;-

- i. Kutoka barabara ya BOT mpaka Prisonhead quater¹³.
- ii. Kutoka barabara ya Airport mpaka Mnazi Mmoja¹⁴.

Masharti ya utekelezaji wa mikataba hii imefanana na yale masharti ya Kampuni nyengine.

Katika kufuatilia utekelezaji wa mkataba huu Kamati ilibahatika kuhojiana na Mkurugenzi Mtendaji wa Kampuni ya Syscorp Media Ltd Ndugu Beatus Francis Kaboje ambaye alieleza kwamba mnamo mwaka 2010 walipeleka maombi ya kuweka matangazo katika barabara moja ya Uwanja wa Ndege hadi Mnazi Mmoja.

Suala la kupewa barabara ya pili kutoka BOT hadi Mafunzo lilikuja kutokana na kwamba hapa awali kulikuwa na baadhi ya Kampuni ambapo ziliwahi kuomba shughuli ya kuweka matangazo katika taa za barabarani na kutakiwa kuwasha taa kwanza na baadae ndio waweke matangazo. Kampuni hizo zilishindwa kutekeleza hilo na waliweka matangazo yao kinyume na mkataba. Mkurugenzi wa Baraza aliitaka kwanza Kampuni hii kuwasha taa za barabara ya kutoka BOT hadi Chuo cha Mafunzo bila ya mkataba wowote. Walihisi wameambiwa wafanye hivyo kama ni kutumikia adhabu ya Kampuni nyengine zilizoshindwa kutekeleza mikataba yao. Kwa kuwa utengenezaji huo utawagharimu fedha nyingi takriban Tsh. 100,000,000/- hawakuwa tayari kutekeleza hilo. Hata hivyo, baadhi ya watu waliwatia moyo na kuwomba watekeleze na hapo baadae watapatiwa mkataba na walifanya hivyo.

Alieleza kwamba walifanikisha hilo ndani ya mwezi mmoja na baada ya hapo wakarudi kwa Mkurugenzi ili waweze kupatiwa mkataba huo. Baada ya usumbufu mkubwa ndio wakapatiwa mkataba kwa masharti ya kwamba watangaze matangazo ya Kampuni ya Zantel na kwa vile walikuwa wana mkataba na Kampuni hiyo haikuwa tatizo kwa upande wao kutekeleza hilo.

Baada ya Kampuni ya Syscorp kuanza kazi ya kuweka matangazo Kampuni mbili (Kampuni ya Ashton Media Ltd na Kampuni ya E.A Media Ltd) ziliwasilisha taarifa zao Makao Makuu ya Zantel na kudai kuwa wao ndio wenye mkataba wa barabara hiyo (Uwanja wa Ndege hadi Mnazi Mmoja), ingawa Kampuni hizo zilishindwa

¹³ Kiambatanisho Namba 6

¹⁴ Kiambatanisho Namba 7

kutekeleza masharti ya mkataba huo. Kampuni ya Ashton Media ndio ya kwanza kupewa kazi hiyo na kufuatiwa na Kampuni ya E.A Media ambayo iliweka matangazo kwa muda wa miaka miwili ingawa ilishindwa kuwasha taa.

Alieleza kuwa wakati wanaweka mabango walivamiwa na kundi la vijana ambao walikuwa wanayashusha mabango hayo kwa kushirikiana na Polisi. Kutokana na hali hiyo baadhi ya Watendaji wao walikamatwa na Polisi hao na kuwekwa ndani bila ya hatia yoyote. Kwa kuwa Kampuni ya Syscop baadhi ya Watendaji wake wametoka nje ya nchi, Mabalozi wa nchi ambazo Watendaji hao wanatoka walilaani sana kitendo hicho na hasa baada ya Baraza la Manispaa kushindwa kutoa msaada wa kuwatoa baada ya kuombwa na Kampuni hiyo.

Hali hii ya uvunjwaji wa amani ilijitokeza baada ya Baraza la Manispaa kuipatia Kampuni ya Syscop mabango yaliyokuwa yanamilikiwa na Kampuni ya Continental Outdoor. Kampuni ya Syscop ilitakiwa na Baraza kuyalipia mabango hayo Tsh. 12,000,000/- ikiwa ni gharama ya kushushwa kwenye milingoti ya taa. Fedha hizo zililipwa kwa awamu mbili kama ifuatavyo;- Awamu ya kwanza walilipa Tsh. 3,000,000/- kwa Hundi Namba 295446 ya tarehe 10 Novemba, 2010 na awamu ya pili walilipa Tsh. 9,000,000/- kwa Hundi Namba 295255 ya tarehe 10 Disemba, 2010¹⁵. Malipo hayo hayakuwa na maslahi kwao kwani mabango hayo baadae yalichukuliwa na wenyewe (Kampuni ya Continental Outdoor).

Halikadhalika, Ndugu Kaboje alieleza Kamati kuwa waliwahi kulipa Tsh. 800,000/- kwa Hundi Namba 295246 ya tarehe 10 Novemba, 2010 kwa ajili ya malipo ya gari 'Cren' ambayo waliitumia kwa kazi ya ushushaji wa mabango¹⁶.

Mkataba na Zantel ulitakiwa uanze tangu mwezi wa Januari, 2011. Hata hivyo, kutokana na sababu hizo mkataba ulianza mwezi wa Juni, 2011. Kitendo hiki kiliwatia sana hasara kwani baadhi ya vitu vilikuwa vimeshaibiwa pamoja na baadhi ya nyaya kukatwa katwa kutokana na matengenezo ya barabara. Hali hii iliwaongezea gharama kwani kila mwezi iliwagharimu sio chini ya Tsh. 25,000,000/- na pale wanapoeleza hali hii kwa Mkurugenzi wa Manispaa anakuwa hataki kuelewa na hutoa vitisho mbali mbali na kusesitiza kuwa anachotaka yeye ni taa kuwaka tu.

Kwa upande wa barabara ya Maisara hadi Uwanja wa Ndege, Ndugu Kaboje alieleza kuwa waliruhusiwa kuweka matangazo katika nguzo za taa kwa barua yenye kumbukumbu Namba ZMC/MB VOL.IV/41 ya tarehe 13 Oktoba, 2011 baada ya kuwasha taa¹⁷.

Alieleza kuwa baadhi ya cable zilikuwepo katika barabara hiyo lakini walifanya kazi ya kuweka taa hizo katika mazingira magumu. Hii ni kutokana na kuwa baadhi ya

¹⁵ Kiambatanisho Namba 8

¹⁶ Kiambatanisho Namba 9.

¹⁷ Kiambatanisho Namba 10

wananchi walikuwa wakizifukua na kuziiba cable. Kitendo hiki kimewafanya kutumia gharama za ziada ili kufanikisha kazi yao. Suala hili la wizi Mkurugenzi wa Baraza analifahamu na imefika wakati anawasaidia kutafuta cable.

Katika kupata maelezo zaidi Kamati ilifanya mahojiano na baadhi ya Watendaji wa Baraza la Manispaa ambao waliithibitishia Kamati kuwa Kampuni hii ilipewa kazi hizo na Baraza la Manispaa. Katika kutekeleza shughuli zake Kampuni hii ilitakiwa kulipia gharama za ushushwaji wa mabango ya Kampuni ya Continental Outdoor Ltd uliofanywa na Mkandarasi ambazo ni Tsh. 12,000,000/-. Aidha, walieleza na Kamati iliridhika kuwa wakati Kampuni hii inafanya malipo hayo mabango yalikuwa tayari yameshashushwa na Mkandarasi.

Kamati katika kuzidi kupata taarifa kuhusiana na hadidu rejea hii ilikutana na Madiwani ambao walieleza kwamba hawajawahi kupitisha mikataba kuhusiana na mambo ya mabango katika ngazi ya Kamati za Kudumu na Baraza Zima hata kwa wale Madiwani ambao wamo katika Baraza kwa vipindi viwili sasa. Sambamba na hilo walieleza kuwa hawajui hata Kamati yenye mamlaka ya kujadili na kupitisha mambo hayo.

2.2.4 Kuchunguza kama ufungaji wa Mikataba hii imefuata masharti ya Sheria na Kanuni zilizopo.

Kamati katika kuchunguza mikataba hii ilikuwa na shauku ya kutaka kujua pamoja na mambo mengine kama mikataba hii imefungwa kwa mujibu wa Sheria ya Baraza la Manispaa, Namba 3 ya 1995 na Kanuni za Kudumu za Baraza la Manispaa.

Kamati ilizingatia masharti ya kanuni ya 55(b) ya Kanuni za Baraza la Manispaa za 2003 ambayo inaeleza kuwa;-

'Bila kuathiri masharti ya Sheria ya Baraza la Manispaa, 1995, Baraza linaweza kufanya mikataba kwa kuzingatia taratibu zifuatazo;-

Iwapo thamani ya kazi inayofanywa au thamani ya mali itakayoagizwa ni zaidi ya Shilingi 5,000,000/- kibali cha Baraza kwa azimio hilo itabidi kipatikane'.

Kwa mnasaba wa kanuni hiyo, Kamati hii ilimhoji Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa ambaye alieleza kwamba mikataba hiyo imefuata matakwa ya kanuni hiyo. Katika kuthibitisha kauli yake hiyo Kamati ilimtaka Mkurugenzi huyo kuipatia Kamati kumbukumbu za mikutano ya Baraza ambayo imepitisha azimio hilo. Hadi Kamati inawasilisha ripoti hii Mkurugenzi wa Baraza alishindwa kuwakilisha kumbukumbu hizo kwa kisingizio kwamba baadhi ya Nyaraka huibiwa na watendaji wa Baraza la Manispaa.

Vile vile, katika kuchunguza suala hilo Kamati ilizingatia masharti ya kifungu cha 20(2) cha Sheria Namba 3 ya 1995. Kifungu hiki kinaelekeza kwamba;-

'Kila mkataba ambao Baraza limepewa uwezo kisheria kufunga utatiwa muhuri wa Baraza mbele ya Meya au Naibu Meya, na Mkurugenzi au afisa mwengine yeyote wa Baraza.....' (Tafsiri ya Kamati).

Kwa mujibu wa kifungu hicho mikataba hiyo haikuzingatia masharti yanayotakiwa ya uwepo au ushuhuda ama wa Mstahiki Meya au Naibu Meya na badala yake sehemu zote mbili hushuhudiwa na Mkurugenzi au Afisa mwengine wa Baraza.

2.2.5 Kuzingatia kama Kanuni za Kawaida za Utawala kama zinafuatwa katika utekelezaji wa Mkataba

Takriban Mikataba yote ya Mabango ya Matangazo iliyofungwa na Baraza la Manispaa ilikuwa na kifungu 1.1 kilichohusu masharti ya muda wa utekelezaji wa mikataba (Duration). Kifungu hicho kinatoa mamlaka kwa Baraza la Manispaa kuingia mkataba na Kampuni nyengine endapo Kampuni iliyopewa kazi hiyo awali itashindwa kutimiza masharti hayo.

Ingawa utekelezaji wa kipengele cha 1.1 cha mikataba hii kilizitaka Kampuni hizi kuanza kuweka, kutengeneza na kutumia milingoti ya taa za barabarani ndani ya wiki mbili baada ya kusainiwa kwa Mkataba huu na kukamilisha kazi hiyo si zaidi ya miezi 3, kushindwa kutekeleza hilo upande wa pili wa mkataba ambao ni Baraza la Manispaa utaingia mkataba mwengine na Taasisi nyengine. Hata hivyo, Mkurugenzi alitakiwa ama kuiita au kuiandikia barua Kampuni yoyote iliyokuwa inakwenda kinyume na mkataba ili kuepusha mizozo isiyo yalazima.

Kampuni zilizohusika zililalamikia kwamba masharti ya kifungu hiki yalikuwa yakitumika kuwafutia mikataba bila ya hata kufuata kanuni za kawaida za utawala (Routeen administrative procedure) za ama kuwaita au kuwaandikia barua kuwapa indhari juu ya lengo la kufuta mikataba nao.

Kwa upande wake Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa aliieleza Kamati kuwa alifuata kipengele Namba 1.1 ambacho kinampa mamlaka ya kufunga mkataba na mtu mwengine, endapo aliyefunga mkataba wa awali atakwenda kinyume na mkataba huo.

Pamoja na hayo alitueleza kwamba mara kadhaa aliwahi kuzungumza na Kampuni hizo na kuwataka kutekeleza mikataba yao. Hata hivyo, Mkurugenzi huyo aliwasilisha mbele ya Kamati kumbukumbu moja tu ya Kikao inayohusiana na mazungumzo hayo¹⁸.

Kamati ilimhoji pia Mheshimiwa Waziri mwenye dhamana na Baraza la Manispaa naye alieleza kuwa baada ya ugomvi kutokea aliziita Kampuni zote pamoja na Mkurugenzi wa Baraza ili kutatua mgogoro huo. Kwa bahati hawakuwahi kufikia

¹⁸ Kiambatanisho Namba 11

suluhisho Mkurugenzi alipata maradhi na hakukuwa na mtendaji yeyote wa Baraza ambaye aliweza kutoa taarifa.

Kwa kuwa shughuli ya utengenezaji wa mikataba inahitaji taaluma ya sheria, Kamati ilimhoji aliyekuwa Mwanasheria wa Baraza la Manispaa Ndugu Omar Mcha Hamza ambaye alieleza kwamba baadhi ya mikataba ilifungwa bila ya kutoa ushauri wake. Kutokana na kitendo hicho imebainika kuwa mikataba hiyo ina baadhi ya mafungufu.

2.2.6 Kuchunguza taratibu za uwekaji wa Mabango ya Matangazo yaliyokuwa hayakuwekwa kwenye taa.

Kamati ilifuatilia utaratibu wa uwekaji wa mabango ya matangazo yaliyokuwa hayakuwekwa kwenye taa. Mabango haya ni yale yaliyopo katika barabara mbali mbali za Mji wa Zanzibar kama vile katika makutano ya barabara ya Kinazini, Michenzani, Kariakoo, Kiembesamaki na kwengineko, pamoja na yale matangazo yanayoandaliwa kwa vitambaa.

Kamati ilielezwa na Mkurugenzi pamoja na Watendaji wa Baraza la Manispaa kwamba mabango haya hayana mikataba, isipokuwa, wahusika huandika barua ya maombi kwa Mkurugenzi na akiridhika huwakubalia¹⁹.

Mabango ya matangazo yaliyopo barabarani ambayo sio ya vitambaa hulipiwa kwa mwaka na malipo yake hufanywa kwa mujibu wa ukubwa wa bango lenyewe, ambapo kwa futi wanalipa Tsh. 10,000/-. Kabla ya Baraza kuruhusu kuwekwa bango hilo huwasiliana na Idara ya Majenzi ambayo huangalia kama eneo hilo haikupita miundo mbinu ya aina yoyote. Endapo Idara hii itaridhika kuwa hakuna hitilafu yoyote dhidi ya eneo hilo hatua za kuwaruhusu huafuata.

2.3.0 Muhtasari wa mambo yaliobainika katika hadidu rejea hii

Baada ya kufuatilia kadhia hii Kamati hii imebaini mambo yafuatayo;-

- i) Watendaji wa Baraza la Manispaa wakiongozwa na Mkurugenzi, hawafuati Sheria na Kanuni za Baraza katika kuingia na kufunga mikataba²⁰.
- ii) Masharti ya mikataba hiyo hayatekelezwi ipasavyo, kwa mfano; kipengele cha 1.1 katika mikataba yote ya uwekaji mabango ambacho kinazungumzia kuhusu suala la muda kimekuwa kikitumika vibaya kwa upande mmoja kutoa maamuzi bila ya kuuhusisha upande wa pili. Hali ambayo imepelekea kutokezea kwa muingiliano wa mikataba na kupelekea migogoro baina ya Kampuni za matangazo na Baraza la Manispaa.

¹⁹ Kiambatanisho Namba 12

²⁰ Ibid, na Opcit, Kifungu cha 55(b) cha Kanuni za Baraza la Manispaa.

- iii) Gharama walizotumia Kampuni ya Syscorp haziendani na gharama halisi ya kazi ya ushushaji wa mabango mbali ya kwamba Kamati ilijiridhisha kwamba hakukuwa na mabango yalikuwa yanahitaji kushushwa kwa wakati ule.
- iv) Baadhi ya Watendaji wa Baraza la Manispaa hawafuati maadili ya kazi kama wanavyotakiwa bali hufanya kazi zao kinyume na utaratibu kwa kufuata maelekezo ya Mkurugenzi.
- v) Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa amekuwa akitumia madaraka yake vibaya kwa kuamua vile anavyoona inafaa.
- vi) Suala la mabango uendeshaji wake na mapato yake yanamuliwa kibinafsi zaidi kutokana na kutowekwa chini ya Kamati yoyote kati ya Kamati za Baraza la Manispaa.
- vii) Mkataba wa Baraza na Kampuni ya Syscop ulifungwa wakati Baraza la Manispaa lililopita limemaliza muda wake na Baraza jipya halijazinduliwa na hivyo kushindwa kupata azimio la Baraza.
- viii) Mwanasheria wa Baraza hashirikishiwi ipasavyo katika uandaaji wa Mikataba mbali mbali. Kitendo hiki hupelekea mikataba ya Baraza kuwa na mapungufu mengi na kuifanya mikataba hiyo iweze kutangazwa kuwa batili.

2.4.0 Hatua za kuchukuliwa kutokana na matokeo ya uchunguzi huo.

Kutokana na matokeo ya uchunguzi, Kamati inapendekeza hatua zifuatazo zichukuliwe;-

- i. Kutokana na vitendo mbalimbali vya ukiukaji wa Sheria na Kanuni za Baraza vilivyobainika dhidi ya Baraza la Manispaa, Kamati hii inaishauri Serikali kumchukulia hatua za kinidhamu na kisheria Mkurugenzi huyo.
- ii. Ingawa Baraza la Manispaa ni Taasisi inaojitegemea (Body Corporate) kwa mujibu wa kifungu cha 5 cha Sheria ya Baraza la Manispaa bado Serikali kwa kupitia Waziri mwenye dhamana na Taasisi hii ihakikishe kuwa Taasisi zake zinatekeleza majukumu yake waliyopewa kwa misingi ya Sheria na Kanuni za nchi.
- iii. Katika kuhakikisha kuwa kuna utekelezwaji mzuri wa masharti ya mikataba lazima mikataba hiyo izingatie Sheria zinazoongoza masuala ya mikataba na kanuni za kawaida za mikataba.

- iv. Serikali ichukue hatua za makusudi kuona kwamba pande mbili za Baraza (Madiwani na Watendaji) zinashirikiana ili kuleta tija iliyokusudiwa.
- v. Usimamizi wa fedha katika uwekaji wa mabango uimarishwe.

HADIDU REJEA YA PILI:

3.0 KUCHUNGUZA TARATIBU ZA UIDHINISHAJI WA MATUMIZI NA UUZAJI WA MALI ZA BARAZA LA MANISPAA ZANZIBAR

3.1 Utangulizi

Kamati ilitakiwa kuchunguza taratibu zinazotumiwa na Baraza la Manispaa wakati wa kuidhinisha matumizi pamoja na kuuza mali zake.

Katika kufanikisha hili, Kamati iliwahoji Mheshimiwa Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi, Mstahiki Meya, Madiwani, baadhi ya Watendaji wa Baraza la Manispaa, Mkurugenzi wa Baraza, wafanyabiashara mbali mbali na wateja wa Baraza.

Baada ya utangulizi huo, ni vyema sasa tukapata ufafanuzi wa Hadidu hii rejea kama ifuatavyo:

3.2.0 Uchambuzi wa Hadidu Rejea husika:-

Kamati imeigawa Hadidu rejea hii katika sehemu tatu kutokana na uasili wake sambamba na kueleweka vyema kama ifuatavyo;

3.2.1 Kuchunguza taratibu za kupitisha bajeti ya mwaka ya Baraza la Manispaa;-

Baraza la Manispaa hupitisha makisio ya mapato na matumizi ya kila mwaka, jambo hili husaidia ugawaji wa mali za Baraza na kipimo cha utawala au udhibiti wa mali hizo.

Kamati moja kwa moja ilihoji taratibu zinazotumiwa na Baraza la Manispaa wakati wa kupitisha bajeti yao ya mwaka. Katika kupata ufafanuzi wa kipengele hiki Kamati ilikutana na Madiwani ambao waliieleza Kamati kwamba kabla ya makisio kuwasilishwa mbele ya Baraza Zima kila Kamati ya kisekta huandaa makisio ya bajeti yake na baadae huyawasilisha mbele ya Kamati ya Fedha na Uchumi na hatimae

huwasilishwa mbele ya Baraza Zima kwa kuidhinishwa. Maelezo haya yamethibitishwa na Kanuni ya 66 ya Kanuni za Baraza la Manispaa²¹.

Kamati ilihitaji kupata maelezo zaidi kuhusiana na kadhia hii na katika kufanikisha hili ilikutana pia na baadhi ya Watendaji wa Baraza la Manispaa ambao maelezo yao hayakupingana na yale ya Madiwani.

3.2.2 Yaliyobainika na Kamati kufuatia Uchunguzi wa suala hili:-

Kwa ujumla Kamati hii imeridhika kwamba taratibu za kupitisha bajeti ya mwaka ya Baraza la Manispaa inafuata matakwa ya Kanuni za Baraza.

3.3.0 Kuchunguza taratibu za uidhinishaji wa Matumizi;-

Kamati ilihoji taratibu zinazotumiwa na Baraza la Manispaa wakati wa kuidhinisha matumizi yanayofanywa. Katika kutoa ufafanuzi wao kuhusiana na kipengele hiki, Madiwani waliieleza Kamati kwamba katika Baraza la Manispaa hakuna uwazi kwenye suala la matumizi, jambo ambalo hupelekea mgongano baina ya Madiwani na Watendaji wa Baraza endapo Madiwani watahoji suala lolote. Kutokana na hilo Watendaji wa Baraza hili huwadharau Madiwani na kujiona wao kuwa juu zaidi (superior).

Kamati ilielezwa pia kwamba baadhi ya mambo huamuliwa na Kamati pekee, jambo hili hupelekea baadhi ya Madiwani kukosa taarifa na kuonekana kuwa hawafuatilii ipasavyo shughuli za Baraza.

Vile vile, tulielezwa kuwa kwa mujibu wa kifungu cha 23 cha Sheria Namba 3 ya 1995 kuna ulazima wa kuundwa Kamati Maalum ya kuratibu na kudhibiti matumizi ya Baraza la Manispaa. Cha kusikitisha hadi tunapokea taarifa hii Baraza limeshindwa kuunda Kamati hii ingawa Madiwani wameithibitishia Kamati kwamba wamekuwa wakidai kutekelezwa sharti hili kila mwaka bila ya mafanikio. Kukosekana kwa chombo hiki kunapelekea kila Kamati ya kisekta ya Baraza kufanya matumizi yake kama inavyoona inafaa.

Kwa kuwa Mstahiki Meya ndio msimamizi Mkuu wa Baraza la Manispaa Kamati ilimtaka atoe maelezo kuhusiana na hoja hiyo nae alieleza kwamba, Kamati hiyo haijaanzishwa kwa kuwa hapo kabla hapakuwa na Mkaguzi wa Ndani pamoja na Mwanasheria. Kwa kuwa Watendaji hao hivi sasa wapo Mstahiki Meya aliahidi kuwa wakati wowote ataiunda Kamati hiyo.

Kamati haikuridhishwa na kauli hiyo, kimsingi Kamati Maalum ya kuratibu na kudhibiti matumizi huundwa na Madiwani pekee na haiwajumuishi Watendaji hawa.

²¹Kanuni ya 66 ya Kanuni za Baraza la Manispaa

Sambamba na hayo Kamati ilielezwa kwamba, Baraza hufanya baadhi ya matumizi bila ya kuwa na bajeti ya jambo husika na wala haijawahi kuwasilishwa katika Baraza nyongeza ya makisio kama Kanuni ya 68 ya Kanuni za Baraza la Manispaa inavyoelekeza²².

Kutokana na kauli hiyo Kamati ilitaka kutajiwa mfano wa matumizi ya ziada yaliyofanywa na Baraza la Manispaa wakati kulikuwa hakuna bajeti la jambo husika. Katika kufafanua hili, Madiwani kwa pamoja waliieleza Kamati kuwa Ujenzi wa Bwawa la Michenzani uliogharimu takriban Tsh. 19,000,000/- haukuwa na bajeti na ulijengwa kwa fedha za Baraza kwa shindikizo la Serikali wakati wao kama Wahusika Wakuu wa ujenzi huo waliukataa kwa kuwa haukuwa na bajeti. Cha kushangaza ujenzi huo ulifanywa bila ya ridhaa ya Madiwani na hadi leo hii wanashindwa kujua matumizi ya ujenzi huo fedha zake zilitoka katika kifungu gani cha Baraza.

Ili kupata uchambuzi wa kina katika Hadidu rejea hii Kamati pia ilikutana na baadhi ya Watendaji wa Baraza la Manispaa na waliieleza Kamati kwamba kabla ya matumizi kufanywa Kamati husika ya kisekta hukutana na kuidhinisha matumizi husika. Kutokana na maelezo ya Watendaji Kamati hii ilibaini kuwa kuna njia nne za kuomba matumizi ya fedha katika Baraza la Manispaa. Njia zenyewe ni kama zifuatazo:-

1. Baada ya Kamati kuridhia matumizi hayo Mkuu wa Idara humuandikia barua ya kuidhinisha matumizi Afisa Utawala ambaye huyapitia tena matumizi hayo na akiridhika nayo humuandikia barua Mkurugenzi wa Baraza kwa ajili ya kuidhinisha malipo hayo na baada ya hapo Mkurugenzi humuandikia Mhasibu kwa hatua ya kufanya malipo. Endapo Afisa Utawala hakuridhika na maombi hayo basi huyarejesha kwa Wahusika ili wayapitie upya na kufanya marekebisho.
2. Baada ya Kamati kuridhia matumizi hayo na endapo Mkuu wa Idara husika hayupo Afisa Utawala huomba matumizi hayo kwa Mkurugenzi kwa niaba ya Idara husika na baadae Mkurugenzi humtaka Mhasibu kuchukua hatua husika.
3. Baada ya Kamati kuridhia matumizi hayo Mkuu wa Idara husika humuomba kwa mdomo Afisa Utawala ambaye huomba matumizi hayo kwa Mkurugenzi kwa maandishi kwa niaba ya Idara husika na baadae Mkurugenzi humtaka Mhasibu kuchukua hatua husika.

²² Kanuni ya 68 ya Kanuni za Baraza la Manispaa

4. Baada ya Kamati kuridhia matumizi hayo Mkuu wa Idara humuandikia barua ya kuidhinisha matumizi Mkurugenzi na baadae Mkurugenzi humuandikia dondoo Mhasibu ili achukue hatua zinazohusika, na nakala ya barua hiyo hutumwa kwa Afisa Utawala.

Ingawa Watendaji wa Baraza walizitaja njia hizo, hata hivyo, Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa hakukubaliana nazo na alieleza kwamba, matumizi katika Baraza hufanyika baada ya Kamati husika kuridhia matumizi hayo na Mkuu wa Idara humuandikia moja kwa moja Mkurugenzi barua ya kuidhinisha matumizi na baadae Mkurugenzi humuandikia dondoo Afisa Utawala ili ajue kinachoendelea ndani ya Baraza kwa kuwa ndiye Mkuu wa Utawala pamoja na Mhasibu ili achukue hatua za malipo.

Sambamba na hayo, Ndugu Eshe Abdalla Juma ambaye ni Kaimu Mhasibu Mkuu wa Baraza la Manispaa alieleza Kamati kwamba baadhi ya wakati hufanya matumizi mbali mbali kutokana na maelekezo ya Mkurugenzi wa Baraza. Kutokana na kauli yake hiyo Wajumbe wa Kamati walimuomba aeleze baadhi ya malipo aliyoyafanya kwa njia hiyo. Alieleza kwamba aliwahi kumlipa Ndugu Ali Abdalla Ali (Kibasi) kwa ujenzi wa Bustani ya Donge, Darajani pamoja na kulipa baadhi ya gharama za ujenzi wa Bwawa la Michenzani; zikiwemo ununuzi wa vifaa vya umeme, mabomba ya maji, pampu za maji na vifaa vyenginevyo.

3.3.1 Yaliyobainika na Kamati katika kuchunguza suala hili;-

Baada ya uchunguzi huo, Kamati imebaini mambo yafuatayo;-

1. Katika Baraza la Manispaa hakuna utaratibu maalum unaotumika wakati wa kuidhinisha matumizi, jambo ambalo ni kinyume na taratibu za fedha kwani kuna taratibu nne katika Baraza la Manispa kama zinavyoonekana kwenye ukurasa wa 18 na 19 wa ripoti hii.
2. Hakuna matumizi yoyote yanayofanywa bila ya kushirikishwa Afisa Utawala (kiuhalisia ni Mkuu wa Idara ya Utawala na Sheria) ambaye ana hadhi sawa na Wakuu wengine wa Idara kwa mujibu wa vifungu vya 51, 52 na 53 vya Sheria ya Baraza la Manispaa Zanzibar Namba 3 ya 1995. Hali hii inaonesha kwamba Afisa Utawala ndio mwenye uwezo (power) kuliko mtu yeyote katika kuidhinisha matumizi ya Baraza la Manispaa, Sheria na Kanuni za Baraza SEHEMU YA NNE na ya SITA hazimtambui Afisa huyu katika masuala ya matumizi.
3. Kutokuundwa kwa Kamati ya Kudumu ya kuratibu na kuthibiti masuala ya fedha ndani ya Baraza la Manispaa, jambo ambalo ni matakwa ya sheria Namba 3 ya 1995 limekuwa ni jambo la kawaida kwa miaka mingi, hivyo hupelekea kutumika fedha za wananchi kinyume na masharti ya Sheria.

4. Maamuzi ya matumizi ya fedha na maamuzi mengine yanayotolewa na Kamati za Kudumu za Baraza la Manispaa hayawasilishwi mbele ya Baraza Zima.

Kwa msingi huo Kamati inapendekeza mambo yafuatayo:-

1. Kuwe na utaratibu maalum unaofuatwa wakati wa kuomba na kuidhinishwa matumizi.
2. Afisa Utawala awe na hadhi sawa na Wakuu wengine wa Idara.
3. Kwa kuwa Kamati za Kudumu hushughulikia zaidi masuala ya kisékta ni vyema maamuzi yanayotolewa na Kamati hizi yawasilishwe mbele ya Baraza Zima ili kutekeleza dhana ya uwajibikaji wa pamoja na Utawala Bora.
4. Shughuli ya Utawala na Utumishi ziendeele kuwa chini ya Mkurugenzi isipokuwa ateuliwe Afisa maalum wa kumsaidia Mkurugenzi katika masuala hayo. Afisa huyo atakuwa Msaidizi wa Mkurugenzi lakini asiwe na mamlaka sawa au zaidi ya Wakuu wa Idara waliotajwa ndani ya Sheria. Hivyo, muundo wa Idara uende sawa na muundo wa Kamati. Kwa msingi huo, kifungu cha 51 cha Sheria Namba 3 ya 1995 kionekane kama kilivyotajwa kwenye kifungu cha 49(1)(c) cha Sheria hii.
5. Kuwepo na Kanuni inayokidhi matakwa ya kifungu cha 23 cha Sheria Namba 3 ya 1995 kuhusu kuundwa Kamati ya Kudumu ya Kuratibu na Kuthibiti masuala ya fedha.

3.4.0 Kuchunguza taratibu za manunuzi;-

Baraza la Manispaa lina haki ya kufanya manunuzi kama Taasisi nyengine. Kamati ilitaka kujua namna Baraza linavyofanya manunuzi.

Katika kufuatilia hili Kamati iliwahoji Watendaji wa Baraza ambao walieleza kwamba katika Baraza la Manispaa masuala ya manunuzi yanafanywa na Mkurugenzi, Mwangalizi wa Ofisi, Mkuu wa Utawala pamoja na Mhasibu. Kauli hii inathibitishwa na barua ya tarehe 9 Julai, 2010, tafadhali angalia Dondoo la Mkurugenzi la tarehe 16 Julai, 2010²³.

Ingawa Baraza lilipata Afisa anayehusika na manunuzi kwa takriban mwaka mmoja sasa, Afisa huyo hutumiwa na Viongozi wa Baraza baada ya kubaini kuwa wamefanya makosa katika manunuzi husika. Hivyo, Afisa huyo hutumika kwa lengo la kuziba pengo lililobainika. Baadhi ya vitu vilivyonunuliwa na Baraza kwa kufuata

²³ Kiambatanisho Namba 13

mfumo huo ni pamoja na ununuzi wa vipuri vya kijiko, kigari cha kubebea mizigo 'carry' na vifaa vyenginevyo.

3.4.1 Yaliyobainika na Mapendekezo ya Kamati kufuatia Uchunguzi wa suala hili:

1. Watendaji wa Baraza la Manispaa wakiongozwa na Mkurugenzi hufanya manunuzi kwa kuwatumia watu, jambo ambalo linaleta hisia kuwa na maslahi binafsi.
2. Takriban shughuli nyingi za manunuzi katika Baraza la Manispaa hufanywa bila ya kutolewa zabuni kwa yale manunuzi yanayohitaji kufanyiwa hivyo kama ilivyoelezwa na kanuni ya 55, 56 na 57²⁴. Sharti la kutangaza zabuni pia linamfunga Mkurugenzi kwa mujibu wa kifungu cha 11(2) cha Sheria Namba 3 ya 1995 kinachomtaka azingatie Sheria nyengine zote za nchi ambapo akiwa Afisa muajibikaji Mkuu wa masuala ya fedha anapaswa kuzingatia Sheria ya Manunuzi na Uuzaji wa Mali za Umma Namba 9 ya 2005.
3. Afisa Manunuzi hutumiwa baada ya manunuzi kufanyika.

Kamati inapendekeza yafuatayo:-

1. Afisa Manunuzi ashirikishwe wakati wa manunuzi na asitumike kuziba mianya ya ukiukwaji wa Sheria.
2. Baraza la Manispaa lifuate masharti ya Sheria ya Manunuzi na Uuzaji wa Mali za Serikali na Kanuni zake, Sheria ya Baraza la Manispaa na Kanuni za Kudumu za Baraza la Manispaa wakati wa manunuzi na uuzaji wa mali zake.

3.5.0 Kuchunguza Taratibu za Uuzaji na Ukodishwaji wa Mali za Baraza la Manispaa;-

Kamati imejiridhisha kwamba Baraza la Manispaa linamiliki mali mbali mbali. Miongoni mwa mali hizo ni Soko la Mwanakwerekwe, Soko la Darajani, Soko la Mkunguni, Soko la Saateni, Diplomatic Supermarket, Gari, Bustani, Vyoo, Gereji, na nyenginezo. Kamati ilihitaji kujua taratibu zinazotumiwa na Baraza la Manispaa katika kuuza mali zake hizo.

3.5.1.0 SOKO LA MWANAKWEREKWE

Kamati ilifanya ziara katika Soko la Mwanakwerekwe tarehe 07/06/2012 ili kuona hali halisi ya mambo yanayolalamikiwa pamoja na kuwaomba baadhi ya

²⁴ Kiambatanisho Namba14

Wafanyabiashara wa Soko hilo kutoa maelezo yao kuhusiana na kile wanachokifahamu siku ya tarehe 09/06/2012 katika Ukumbi wa Baraza la Wawakilishi huko Mbweni. Hii ni kutokana na kuwa katika Soko hili kuna mali mbali mbali ambazo Baraza hujipatia mapato yake. Miongoni mwa mali hizo ni kama zifuatazo:-

3.5.1.1 UKODISHWAJI WA VIBARAZA;

Katika kupata ufafanuzi wa suala hili Kamati ilielezwa na Wafanyabiashara kwamba kabla ya kujengwa vibaraza walikuwa wanapanga biashara zao chini. Katika kulinda afya za Watumiaji Baraza la Manispaa likawaagiza kupanga biashara zao katika meza na hatimae likaja wazo la kujengwa vibaraza.

3.5.1.2 Utaratibu wa Ujenzi wa Vibaraza

Kamati ilitaka kujua utaratibu uliotumika wakati wa ujenzi wa vibaraza vya Soko hilo. Katika kupata ufafanuzi wa kipengele hiki Wafanyabiashara wa Soko la Mwanakwerekwe waliieleza Kamati hii kwamba, vibaraza vya Soko hilo vilijengwa na Ndugu Khamis Ali Khamis lakini hawajui kaipata vipi kazi hiyo. Hapo awali walidhani kuwa ni mfanyakazi wa Baraza la Manispaa kwa kuwa takriban shughuli nyingi za Baraza hufanywa na yeye. Lakini baadae waligundua kuwa Ndugu Khamis Ali Khamis ni mkandarasi anayejitegemea ila ni mtu wa karibu na Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa. Kwa mujibu wa ujenzi wa vibaraza vilivyojengwa imekuwa ni vigumu kwa Kamati kujua idadi halisi ya vibaraza hivyo. Hata hivyo, Kamati imefanikiwa kuviona vibaraza 604.

Pamoja na Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa kudai kwamba utaratibu wa ujenzi wa vibaraza hivyo ulifuata mfumo wa Build Operate Transfer (BOT) Kamati imegundua kwamba Mkandarasi aliyetajwa hakutumia fedha zake katika ujenzi huo na badala yake Baraza kwa kushirikiana na Mkandarasi huyo liliwataka wafanyabiashara waliokuwa wanatumia maeneo hayo kugharamia ujenzi wa vibaraza hivyo.

Kwa maelezo kuwa nje hakuruhusiwi mfanyabiashara yoyote kuuza bidhaa. Hata hivyo, hadi wanatoa taarifa hizi bado baadhi ya wafanyabiashara wanauza bidhaa zao nje ya Soko hilo, ingawa mara kwa mara walikuwa wanalilalamikia suala hili kwa Mkuu wa Soko kwa kuwa asilimia kubwa ya wananchi hununua bidhaa zao nje ya Soko (pembezon mwa barabara) kwa kuwa zinauzwa bei nafuu, sambamba na kuepuka msongamano wa watu. Jambo hilo linawazoroteshea biashara zao wenye vibaraza na hubaki kufanyabiashara bila ya faida wala tija inayokusudiwa.

Wafanyabiashara hao walitueleza kuwa ili mfanyabiashara aweze kupewa kibaraza alitakiwa na Baraza la Manispaa kulipa Tsh. 500,000/- fedha ambazo walimkabidhi Mkuu wa Soko hilo Ndugu Khamis Moh'd. Kati ya fedha hizo Tsh. 100,000/- ziliingia katika mapato ya Baraza na Tsh. 400,000/- alipewa mjenzi²⁵. Ingawa

²⁵ Angalia Kiambatanisho Namba 15 na 16

Mkataba ulieleza kuwa wanalazimika kulipa fedha zote kwa pamoja, hata hivyo, hakukuwa na utaratibu maalum wa kulipa fedha hizo isipokuwa kila mfanyabiashara alikuwa analipa kutokana na uwezo wake (yaani wengine walilipa fedha zote Tsh. 500,000/- kwa pamoja na wengine walilipa kidogo kidogo) na kwa wale walioshindwa kulipa fedha vibaraza vyao walipewa watu wengine.

Pia, walitueleza kuwa ingawa walitakiwa kulipa kiasi hicho cha fedha lakini kiuhalisia vibaraza hivyo vinagharimu chini ya kiwango hicho cha fedha na kwa kukisia kinaweza kugharimu Tsh. 300,000/-.

Sambamba na hayo walitueleza kuwa hadi hivi sasa hawajui kama wanavimiliki vibaraza hivyo au wamekodisha kwani kwa kawaida mtu akigharamia kitu au jambo linakuwa mali yake lakini kinachowashangaza wafanyabishara hao ni kuwa wamegharamia ujenzi wa vibaraza hivyo na hawavimiliki kwa kuwa wamepewa kuvitumia kwa muda usiozidi miaka miwili²⁶.

Baada ya kumalizika miaka miwili wafanyabiashara hao walitakiwa na Baraza la Manispaa kulipa Tsh. 100,000/- kama ni malipo ya ukodishwaji kwa muda wa mwaka mmoja. Kwa kuwa Kamati Teule ilikuwa inaendelea na uchunguzi wa eneo hilo ilimuomba Mheshimiwa Waziri wa Wizara husika kusitisha zoezi hilo hadi hapo Kamati hii itakapomaliza shughuli hiyo na Baraza la Wawakilishi kutoa maelekezo yake²⁷.

Kamati haikutosheka na maelezo ya Wafanyabiashara hao na katika kujiridhisha zaidi ilibahatika kuonana na Mkandarasi wa vibaraza hivyo Ndugu Khamis Ali Khamis ambae alieleza Kamati kwamba alitumia Tsh. 180,000,000/- katika ujenzi wa Mabanda na Vibaraza lakini Mkurugenzi aliona gharama hiyo ni kubwa na alimtaka Mkandarasi apunguze hadi Tsh. 150,000,000/-. Mkandarasi hakukubaliana na wazo hilo la Mkurugenzi kwa kuwa gharama hiyo ni ndogo ukilinganisha na ile aliyotumia na hatimae walikubaliana kwa Tsh. 166,800,000/-²⁸. Aliendelea kueleza Kamati kwamba yeye hana mkataba na wakodishwaji wa vibaraza hivyo, isipokuwa alikuwa na mkataba na Baraza la Manispaa ambao kwa hivi sasa muda wake umekwisha hivyo vibaraza kwa hivi sasa viko mikononi mwa Baraza. Baraza ilivikodisha vibaraza hivyo kwa Tsh. 500,000/- kati ya fedha hizo Tsh. 400,000/- alikuwa analipwa yeye na Tsh. 100,000/- zilikuwa zinaingia katika mapato ya Baraza.

Kamati ilimtaka Mkandarasi athibitise kama ni kweli vibaraza hivyo vinagharimu kiasi hicho cha fedha au laa?. Katika kujibu swali hilo alieza kwamba kibaraza pekee hakigharimu kiasi hicho, isipokuwa kabla ya ujenzi wa kibaraza alianza na kazi ya kuweka sawa eneo hilo pamoja na kujenga paa. Mambo hayo mawili ndio yaliyochangia kibaraza kugharimu kiasi hicho cha fedha.

²⁶ Ibid,

²⁷ Kiambatanisho Namba 17

²⁸ Kiambatanisho Namba 18

Sambamba na hayo, alieleza kwamba kuna baadhi ya watu wamelipa Tsh. 100,000/- tu kati ya Tsh. 500,000/-. Kwa kuwa muda wa kukodisha vibaraza hivyo umemalizika na baadhi ya wafanyabiashara wameshindwa kulipa fedha hizo aliliomba Baraza kumuachia vibaraza vile ili viwe mali yake.

Kamati ilimhoji Mkurugenzi wa Baraza kuhusiana na hili naye kwa upande wake alieleza kwamba hakuna mfanyabiashara hata mmoja aliyetozwa fedha kabla ya kukamilika kwa ujenzi wa vibaraza. Aliendelea kwa kueleza kuwa, hakuna mfanyabiashara aliyelipa fedha na asipewe kibaraza na kwa kutilia mkazo suala hili alieleza kwamba wapo baadhi ya wafanyabiashara ambao hawakulipa fedha na wamepewa vibaraza.

3.5.2.0 UTUMIAJI WA MEZA

Katika kupata ufafanuzi wa suala hili Kamati ilielezwa na Wafanyabiashara kwamba kabla ya kutumia meza walikuwa wanapanga biashara zao chini. Lakini katika kulinda afya za Watumiaji Baraza la Manispaa likawaagiza kupanga biashara zao katika meza.

3.5.2.1 Utaratibu uliotumika wa Kutengeneza Meza

Kamati ilitaka kujua utaratibu uliotumika wakati wa kutengenezwa meza za mbao za Soko hilo. Katika kupata ufafanuzi wa suala hili Wafanyabiashara wa Soko la Mwanakwerekwe waliieleza Kamati hii kwamba, Baraza la Manispaa lilitoa rai mbili kuhusu kutengenezwa meza. Rai zenyewe ni kama zifuatazo;-

- Baraza la Manispaa kwa kutumia mafundi wake na kwa kutumia gharama zake litengeneze meza za mbao kwa thamani ya Tsh. 400,000/- na Mfanyabiashara atumie meza hiyo kwa kuuzia bidhaa zake kwa muda wa miaka miwili; au
- Mfanyabiashara ajenge meza za mbao kwa gharama zake na ailipe Baraza la Manispaa Tsh. 350,000/- gharama za ujenzi na atumie eneo aloweka meza yake kwa muda wa miaka miwili.

Kwa kuwa meza ya kawaida ya mbao haifiki thamani ya Tsh. 400,000/- wafanyabiashara waliamua kutengeneza meza kwa gharama zao (yaani waliikubali rai Namba 2) ijapokuwa walitakiwa kulipa Tsh. 350,000/- kama ni gharama ya ujenzi wakati meza wamejigharamia wenyewe²⁹. Kutokana na hali ilivyo wafanyabiashara hao wanashindwa kuelewa fedha walizolipa ni za kitu gani, ingawa stakabadhi zinaonesha kuwa ni malipo ya gharama za ujenzi lakini wanafikiria kuwa ni gharama ya matumizi ya eneo (ardhi) ambalo wameweka meza hizo.

²⁹ Angalia Kiambatanisho Namba 19

3.5.3.0 Malipo mbali mbali yaliyofanywa na yanayofanywa na Wafanyabiashara wanaotumia Vibaraza na Meza katika Soko la Mwanakwerekwe;

Kamati ilitaka kujua kama kuna malipo ya ziada waliyotoa au wanayotoa wafanyabiashara hao baada ya kulipa Tsh. 500,000/- kwa wenye vibaraza na Tsh. 350,000/- kwa wenye meza.

Katika kufuatilia hili Kamati ilielezwa na wafanyabiashara hao kwamba, wanalipa Tsh. 1,000/- kwa siku sawa na Tsh. 30,000/- kwa mwezi ambayo ni ada ya usafi³⁰. Aidha, walitueleza kwamba ingawa wanalipa fedha hiyo kwa ajili ya kupatiwa huduma hiyo lakini bado usafi wanafanya wenyewe kwa kuwa taka zinazagaa katika maeneo yao na Baraza la Manispaa halitoi huduma hiyo ipasavyo.

Sambamba na hayo, tulielezwa kwamba walitakiwa kulipa Tsh. 10,000/- kwa yule mfanyabiashara ambaye atahitaji kupatiwa nakala ya mkataba. Kwa kuwa kiwango cha fedha ni kikubwa, asilimia kubwa ya wafanyabiashara walikataa kupewa nakala hiyo

3.5.4 Baadhi ya mambo muhimu yanayojitokeza katika utekelezwaji wa Mkataba.

Pamoja na ukweli wa kuwepo mikataba kwa wafanyabiashara wanaouza bidhaa katika vibaraza na wale wanaouza kwenye meza na Baraza la Manispaa, Kamati imebaini kuwa mikataba hiyo ina mapungufu kadhaa³¹. Miongoni mwa mapungufu hayo ni kama yafuatayo:-

- Baadhi ya vipengele havikujazwa.
- Mikataba imesainiwa bila ya kufuatwa matakwa ya kifungu cha 20(2) cha Sheria Namba 3 ya 1995, ambacho kinahitaji uwepo au ushuhuda wa Mstahiki Meya au Naibu Meya na Mkurugenzi au Afisa mwengine wa Baraza.
- Kwa mujibu wa Mkataba wafanyabiashara walitakiwa kulipa fedha zote Tsh. 500,000/- kwa pamoja lakini waliieleza Kamati kuwa walilipa kutokana na uwezo wao.
- Mikataba imewekwa muhuri wa Mkurugenzi badala ya muhuri wa Baraza la Manispaa.

3.5.5 Yaliyobainika katika Kuchunguza suala hili:

Baada ya uchunguzi huo, Kamati imebaini mambo yafuatayo:

³⁰ Angalia Mkataba wa Vibaraza

³¹ Opcit, Mkataba wa Vibaraza

1. Kazi ya ujenzi wa vibaraza na meza ilitolewa bila ya kutangazwa zabuni jambo ambalo ni kinyume na kanuni ya 55(b) ya Kanuni za Baraza la Manispaa pamoja na Sheria ya Mauziano na Uuzaji wa Mali za Umma, Namba 9 ya 2005.
2. Ingawa wafanyabiashara walilipa asilimia 80 ya fedha zote walizotakiwa kulipa (Tsh. 400,000/- kati ya Tsh. 500,000/-) kwa Mkandarasi, jambo la kustaajabisha ni kwamba walitakiwa kufunga mkataba na Baraza la Manispaa badala ya Mkandarasi huyo.
3. Kamati ina wasiwasi juu wa thamani halisi (value for money) ya ujenzi wa vibaraza na meza.
4. Ingawa Mkurugenzi na Mkandarasi walieleza kuwa Wakodishwaji wa vibaraza na meza wamelipa baada ya vibaraza na meza kujengwa, Kamati imebaini kuwa kauli hizo sio sahihi na badala yake kauli za wakodishwa ndio zenye ukweli. Tunatamka hivyo, baada ya kuangalia tarehe zilizotolewa risiti na tarehe ya kufungwa mikataba³².
5. Kutokana na kasoro mbali mbali zilizojitokeza kwenye mikataba inadhihirisha wazi kuwa Watendaji wa Baraza la Manispaa wakiongozwa na Mkurugenzi hawapo makini wakati wa kufunga mikataba.
6. Sio kweli kwamba Mkandarasi alipeleka barua ya kuomba kupewa vibaraza kwa wale wafanyabiashara walioshindwa kulipa fedha.

3.5.6 Hatua za kuchukuliwa na maoni ya Kamati

Kamati inapendekeza hatua zifuatazo kuchukuliwa:

1. Kwa kuwa Mkurugenzi amemruhusu Mjenzi kujenga bila ya kufuata taratibu za kisheria, Kamati inapendekeza kwamba Mkurugenzi achukuliwe hatua za kinidhamu.
2. Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa na Ndugu Khamis Ali Khamis (Mjenzi wa vibaraza) wachukuliwe hatua za kisheria kwa kutoa ushahidi wa uongo mbele ya Kamati hii kwa mujibu wa kifungu cha 22 cha Sheria Namba 4 ya 2007.
3. Kutokana na makosa yaliyobainika kuhusiana na mikataba, Kamati inapendekeza Mkurugenzi na Watumishi wa Baraza waliohusika wachukuliwe hatua za kisheria. Aidha, Kamati inawashauri Viongozi wa

³² Opcit, Kiambatanisho Namba 20 na 21

Baraza kuwa makini wakati wa kufunga mikataba ili kulinda uhalali wa mikataba hiyo.

3.6.0 UJENZI WA MADUKA

Katika kupata ufafanuzi wa suala hili Kamati ilielezwa na Wafanyabiashara kwamba ujenzi wa Maduka ya Soko la Mwanakwerekwe umegawika katika sehemu mbili kama ifuatavyo;-

1. Maduka 20 yaliyojengwa na baadhi ya Madiwa ambayo yamewekwa alama ya Px.
2. Maduka 22 yaliyojengwa na Mkandarasi ambayo yamewekwa alama ya PxB.

3.6.1.0 Utaratibu wa Ujenzi wa Maduka 20

Kamati ilitaka kujua utaratibu uliotumika wakati wa ujenzi wa maduka 20 maarufu kama maduka ya Madiwani. Katika kupata ufafanuzi wa suala hili tulielezwa kwamba, wakati Ndugu Mzee Khamis Juma anakaimu nafasi ya Ukurugenzi wa Baraza baadhi ya Madiwani waliomaliza muda wao katika mwaka 2010 walivamia Soko la Mwanakwerekwe na kujipatia viwanja na hatimae kujengwa maduka 20. Kwa msingi huo, viwanja hivyo viligawiwa bila ya kulishirikisha Baraza la Manispaa, hii ni kutokana na kuwa maduka hayo ishirini yalijengwa kama ni kianzio cha maisha kwa baadhi ya Madiwani hao.

Ingawa Baraza la Manispaa halikushirikishwa wakati Madiwani wanajigawiya viwanja Sokoni hapo. Hata hivyo, Baraza hilo lilisimamia ujenzi wa maduka hayo.

Pamoja na hayo tulielezwa kuwa licha ya Madiwani kujichukulia maeneo katika Soko hilo, pia walijipa jukumu la kutafuta wakodishwaji wa maduka hayo.

3.6.1.1 Yaliyobainika na Kamati katika kuchunguza hili

Kamati ilibaini baadhi ya mambo kama ifuatavyo;-

1. Kuna ukiukwaji mkubwa wa maadili ya kazi na utumiaji mbaya wa madaraka. Hii ni kutokana na kuwa baadhi ya Madiwani hutumia madaraka yao kwa maslahi yao binafsi, jambo hili limechangia kuwa na migogoro ndani ya Baraza.
2. Baraza la Manispaa linahalalisha mambo kwa maslahi ya watu binafsi.
3. Baadhi ya Madiwani huzitumia Kamati za Kudumu za Baraza la Manispaa kuwa ni vitega uchumi vyao.
4. Kitendo cha Madiwani kutafuta wateja wa kukodi maduka hayo kinaashiria kuwa, Madiwani huchangia kwa asilimia kubwa ukiukwaji wa Sheria kwa maslahi yao binafsi.

3.6.2.0 Ukodishwaji wa Maduka 20

Katika kupata ufafanuzi wa suala hili Kamati ilielezwa na Wafanyabiashara wanaotumia maduka hayo kwamba walitakiwa kupeleka barua ya maombi ya kukodishwa maduka hayoo Baraza la Manispaa mnamo mwaka 2009. Walitakiwa na aliyekuwa Mkuu wa Soko Ndugu Mcha na Kamati iliyokuwa inafuatilia kadhia hii kuandika Tsh. 500,000/- katika barua hizo za maombi kama ni ada ya ukodishwaji wa mlango huo wa duka wakati malipo halisi waliyolipa ni Tsh. 5,000,000/-. Kati ya fedha hizo, Tsh. 1,500,000/- zilitumika kwa ujenzi wa duka, Tsh. 3,000,000/- walipewa Madiwani waliovamia viwanja hivyo na Tsh. 500,000/- ziliingia katika mapato ya Baraza la Manispaa. Maduka hayo yalijengwa na wafanyabiashara wenyewe kwa gharama tulizozieleza hapo kabla.

Aidha, walieleza kuwa walikuwa wanalipa Tsh. 1500/- kwa siku sawa na Tsh. 45,000/- kwa mwezi³³. Baada ya kuteuliwa Mkurugenzi mpya (Ndugu Rashid Ali Juma) walitakiwa kulipa Tsh. 50,000/- za kodi na Tsh. 40,000/- za ada ya usafi kwa mwezi, wakati hapo awali walikuwa wanalipa Tsh. 6000/-³⁴. Pamoja na kiwango kikubwa cha ada ya usafi wanacholipa bado shughuli za usafi zinafanywa na wafanyabiashara wenyewe. Pia, walieleza kwamba milango hiyo wanakodishwa kwa mwaka na kwa yule mfanyabiashara anakayehitaji kupatiwa nakala ya mkataba basi hutozwa Tsh. 8000/- ya ada ya Fomu na Tsh. 30,000/- ya mkataba³⁵. Jambo hili lilipelekea wafanyabiashara wengi kushindwa kuwa na mkataba.

3.6.2.1 Baadhi ya mambo muhimu yanayojitokeza katika utekelezwaji wa Mkataba.

Pamoja na ukweli wa kuwepo mikataba kwa wafanyabiashara waliokodishwa milango ya maduka 20, Kamati imebaini kuwa mikataba hiyo ina mapungufu kadhaa³⁶. Miongoni mwa mapungufu hayo ni kama yafuatayo:-

- Kuna viwango viwili tofauti vilivyoandikwa vinavyohusu kodi ya mlango wa duka, yaani Tsh. 400,000/- kwa mwezi kwenye maelezo ya jumla na Tsh. 50,000/- kwenye kipengele cha ii.
- Kipengele cha 3 kimemtaka Mkodishwaji kulipia ada ya huduma ya usafi ya Tsh. 90,000/- kwa mwezi wakati hali halisi analipia Tsh. 40,000/-³⁷.
- Mikataba imefungwa tarehe 1 Januari, 2011, lakini inaonesha kushuhudiwa na Mwanasheria wa Baraza la Manispaa aliyejajiriwa mwishoni mwa mwaka huo.
- Mikataba imesainiwa bila ya kufuatwa matakwa ya kifungu cha 20(2) cha Sheria Namba 3 ya 1995, ambacho kinahitaji uwepo au ushuhuda ama wa Mstahiki Meya au Naibu Meya na Mkurugenzi au Afisa mwengine wa Baraza.

³³ Angalia kiambatanisho Namba 20

³⁴ Angalia Kiambatanisho Namba 21 na 22

³⁵ Kiambatanisho Namba 23

³⁶ Angalia Kiambatanisho Namba .24

³⁷ Opcit, Kiambatanisho Namba 22

3.6.2.3 Hatua za kuchukuliwa

Kamati inapendekeza hatua zifuatazo kuchukuliwa;-

1. Kwa kuwa imebainika kuwa wapo baadhi ya Madiwani walijichukulia maeneo ya maduka na kuwakodisha wafanyabiashara kwa maslahi yao binafsi, Kamati inapendekeza kwamba Madiwani hao wachukuliwe hatua za kinidhamu kwa makosa ya kujipatia fedha kinyume na sheria.
2. Ilivyokuwa mikataba imekiuka masharti ya kifungu cha 20(2) cha Sheria Namba 3 ya 1995, Kamati inapendekeza kufungwa upya mikataba hiyo kama ilivyoelekezwa na kifungu hicho.
3. Kutokana na makosa yaliyobainika kuhusiana na mikataba, Kamati inapendekeza watendaji wa Baraza waliohusika wachukuliwe hatua za kisheria.

3.7.0 Utaratibu wa Ujenzi wa Maduka 22

Katika kufuatilia hili Kamati hii ilitaka kujua namna ujenzi wa maduka 22 ulivyokuwa. Katika kupata ufafanuzi wa suala hili, Kamati ilifanya mahojiano na Mjenzi wa maduka hayo Ndugu Khamis Ali Khamis ambaye alieleza kwamba; alipewa kazi ya ujenzi wa maduka hayo mwishoni mwa utawala wa Mkurugenzi Mabrouk Jabu.

Alizidi kutueleza kwamba alijenga maduka hayo bila ya zabuni na mara baada ya kuanza kazi ya ujenzi alifuatwa na watu mbali mbali wakidai kwamba wamepewa milango ya maduka hayo na wengine walithubutu hata kutoa maelekezo juu ya ujenzi wa maduka yale. Hata hivyo, Ndugu Khamis aliendelea na ujenzi huo na kuwaeleza kwamba yeye kapewa kazi hiyo na Baraza, hivyo, hatambui madai ya mtu yeyote.

Baada ya ujenzi huo kukamilika alipokea barua kutoka Baraza la Manispaa ya kutakiwa kujaza mkataba, wakati huo Ndugu Mzee alikuwa Kaimu Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa na alifanya hivyo.

Alizidi kueleza kuwa wakati anaendelea na ujenzi Ndugu Rashid Ali Juma aliteuliwa kuwa Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa. Baada ya kuona kazi nzuri aliyoifanya Mkandarasi huyo alimuomba aweke zege katika Soko lote la Mwanakwerekwe na yeye alilikubali ombi hilo na kuanza kazi ya uwekaji zege.

Kwa kuwa Baraza lilikuwa halina fedha za kutosha kwa wakati ule alitakiwa na Mkurugenzi kuunganisha gharama zake na alipewa mkataba mmoja uliojumuishia ujenzi wa maduka 22 na utiaji wa zege.

3.7.1 Ukodishwaji wa Maduka 22

Katika kupata ufafanuzi wa suala hili Kamati ilielezwa na Wafanyabiashara wanaotumia maduka hayo kwamba walitakiwa na Mkandarasi wa maduka hayo kulipa Tsh. 12,000,000/- kama ni ada ya ukodishwaji wa mlango huo kwa muda wa miaka 10. Isipokuwa wapo baadhi ya wafanyabiashara waliolipa Tsh. 12,500,000/- kwa muda huo huo. Hata hivyo, kutokana hali tofauti ya kifedha ya wafanyabiashara hao, walilazimika kukodishwa milango hiyo kutokana na uwezo wao wa kifedha na kwa jinsi utakavyopatana.

Kwa mnasaba huo, wapo wafanyabiashara waliokodishwa duka kwa muda wa miaka 10 na walilipa Tsh. 12,500,000/, wengine walilipa Tsh. 8,000,000/- na wamekodishwa wa miaka 7, wapo waliolipa Tsh. 6,000,000/- na wamekodishwa kwa miaka 9 na wengi wengineo³⁸.

Kwa kuwa Mkandarasi huyo hakuwa na fedha za kutosha kwa ajili ya ujenzi huo, aliwaomba wafanyabiashara hao kulipa fedha kabla ili aweze kutumia fedha hizo kwa madhumuni hayo, jambo ambalo ni kinyume na utaratibu. Vile vile, tulielezwa kwamba asilimia kubwa ya wafanyabiashara hao hawakupewa risiti kwa zile fedha walizolipa wala mikataba ya kukodishwa mlango wa duka na Mkandarasi ingawa mara kadhaa walikuwa wanamdai.

3.7.2 Baadhi ya mambo muhimu yaliyojitokeza katika utekelezwaji wa Mkataba.

Pamoja na kuwepo mikataba kwa baadhi ya wafanyabiashara waliokodishwa milango ya maduka 22, Kamati imebaini kuwa mikataba hiyo ina mapungufu kadhaa. Miongoni mwa mapungufu hayo ni kama yafuatayo:-

- Mikataba haina hadhi (imefutwafutwa).
- Wakodishwaji walipewa Mikataba ambayo ni nakala 'copy' na sio halisi 'original', ingawa Mahkama huzizingatia pia nakala za nyaraka lakini nyaraka halisi zinakuwa na nguvu zaidi.
- Mkodishaji (Baraza la Manispaa) hakuwapatia risiti baadhi ya Wakodishwaji baada ya kufanya malipo mbali mbali yakiwemo ya leseni. Kitendo hiki ni kinyume na kipengele nambari tatu cha Mkataba³⁹.
- Wakodishwaji wanalipishwa ada ya usafi kinyume na mkataba.

3.7.3 Malipo mbali mbali yaliyofanywa au yanayofanywa na Wafanyabiashara wanaotumia kati ya Maduka 22 katika Soko la Mwanakwerekwe.

Kamati ilitaka kujua kama kuna malipo ya ziada wanayotoa wafanyabiashara hao mbali ya fedha zilizoelezwa hapo kabla. Katika kufuatilia hili Kamati ilielezwa na wafanyabiashara hao kwamba, kila siku wanalipa ada ya usafi, ambapo; kwa wale wafanyabiashara wanaouza biashara zao ndani ya duka hulipa Tsh. 1,000/- na kwa wale wanaouza biashara zao ndani na nje ya duka hulipa Tsh. 2,000/-. Pia, wanalipia

³⁸ Kiambatanisho Namba 25

³⁹ Ibid, Mkataba wa Ndugu Juma Abdalla

ada ya ulinzi ambapo baadhi ya wafanyabiashara hulipa Tsh. 200/- na wengine Tsh. 300/-. Halkadhalika, wanalipia ada ya leseni, ambapo asilimia kubwa ya wafanyabiashara walitakiwa kulipa Tsh. 100,000/- lakini hulipa chini ya hapo endapo atakuwa mpatanaji mzuri.

3.7.4 Mambo yaliyobainika na Kamati katika kuchunguza hili

Kamati ilibaini baadhi ya mambo kama ifuatavyo;-

1. Kuna ukiukwaji mkubwa wa maadili ya kazi na utumiaji mbaya wa madaraka. Hii ni kutokana na kuwa baadhi ya Madiwani hutumia madaraka yao kwa maslahi yao binafsi, jambo hili linatia doa na kulipaka matope Baraza la Manispaa na kulishushia hadhi baraza hilo.
2. Kamati ya Kudumu ya Kazi za Ujenzi na Mazingira ya Baraza la Manispaa hutumiwa vibaya na Madiwani kama ni sehemu ya kujipatia maslahi yao.
3. Kitendo cha kuwatoza ada ya usafi wafanyabiashara wanaopanga biashara zao ndani na nje ya duka ni cha dhulma. Hii ni kutokana na kuwa ndani ya duka Baraza la Manispaa halitoi huduma hiyo.

3.7.5 Hatua za kuchukuliwa

Kamati inapendekeza hatua zifuatazo kuchukuliwa:

1. Serikali ichukue hatua kwa wale wote waliobainika kutokufuata sheria na kanuni za Baraza la Manispaa pamoja na Sheria nyengine zinazohusiana na manunuzi.
2. Baraza liache kuwatoza mara mbili ada ya usafi wafanyabiashara wanaoweka biashara zao nje na ndani ya duka.
3. Kwa kuwa Kamati imegundua kuwa mikataba mingi iliyofungwa haikufuata taratibu za kisheria, hivyo, Kamati inapendekeza Baraza la Manispaa lipitie upya mikataba yote iliyofungwa kipindi kilichopita ili lijiridhishe na utaratibu uliotumika.

3.8.0 SOKO LA DARAJANI

Kamati ilifanya ziara katika Soko la Darajani tarehe 07/06/2012 ili kuona hali halisi ya mambo yanayolalamikiwa pamoja na kuwaomba baadhi ya Wafanyabiashara wa Soko hilo kutoa maelezo yao kuhusiana na kile wanachokifahamu.

Katika kupata ufafanuzi wa suala hili Kamati ilielezwa na Wafanyabiashara kwamba ujenzi wa Maduka ya Soko la Darajani umegawika katika sehemu mbili kama ifuatavyo;-

1. Ujenzi wa Maduka 13
2. Ujenzi wa Maduka 16

3.8.1 Utaratibu wa Ujenzi wa Maduka 13

Ujenzi wa Maduka haya ulifanyika baada ya kubomolewa kwa uzio na baadhi ya maduka ya wauza ndizi. Katika kufuatilia ujenzi huu Kamati ilikutana na wajenzi wa Maduka haya siku ya tarehe 08/06/2012 katika Ukumbi wa Baraza la Wawakilishi huko Mbweni kwa ajili kupata taarifa ya kina na yenye uhakika. Kamati ilizungumza na wajenzi wa maduka hayo ambao ni Ndugu Rashid Khalfan Ali na Ndugu Suleiman Msellem Nassor.

Katika kutoa taarifa zake Ndugu Rashid alitueleza kwamba alifuatwa na Ndugu Seif Zahran ambaye ni rafiki wa karibu wa Ndugu Vuai Ame Vuai na kuelezwa suala la ujenzi wa maduka haya. Kwa kuwa Ndugu Rashid anajishughulisha na masuala haya alikubali kujenga maduka hayo bila ya pingamizi yoyote. Kutokana na kukubali kwake huko Ndugu Vuai alimkutanisha Ndugu Rashid na Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa kama ni kumtambulisha.

Vile vile, alieleza kwamba Ndugu Vuai ndio aliyekuwa anafuatilia masuala yote ya ujenzi, ikiwa ni pamoja na kupatikana kibali cha ujenzi kutoka Mamlaka ya Mji Mkongwe na wao walikuwa wanalipa gharama za fedha wanazoambiwa kulipa tu. Alikubaliana na Baraza kujenga maduka matatu, kati ya maduka hayo atakodishwa maduka mawili kwa muda wa miaka mitano ili afidie gharama zake alizotumia⁴⁰. Amekodishwa maduka hayo kwa muda huo kwa kuwa walikubaliana na Baraza kujenga maduka hayo kwa gharama ya Tsh. 4,000,000/- na ametakiwa kulipa asilimia Ishirini (20%) Baraza la Manispaa na asilimia Themanini (80%) afidie gharama aliyotumia. Ama kwa upande wa duka moja lililosalia atalipwa fedha zake za ujenzi ndani ya miezi sita kwa vipindi vitatu⁴¹.

Ndugu Rashid aliendelea kueleza kwamba kwa kuwa alikuwa hajaanza kulipwa gharama alizotumia za duka moja alisita kulipa ile asilimia Ishirini aliyotakiwa kulipa Baraza hadi pale alipopewa barua na Baraza yakumtaka alipe fedha hizo. Kutokana na barua hiyo aliamua kulipa Tsh. 880,000/- ikiwa ni malipo ya miaka miwili. Hata hivyo, alishindwa kulipa fedha hizo kwa kuwa aliambiwa ni vyema akaonana na Mkurugenzi na kwa siku ile hakuonana nae.

Kwa upande wa Ndugu Suleiman Msellem Nassor alitueleza kwamba alifuatwa na dalali Ndugu Othman na kumueleza kadhia hii na hatimae alimkutanisha na Ndugu Vuai. Alitueleza kwamba alikuwa mtu wa mwanzo kupewa taarifa ya ujenzi huo na hapo awali ilikubalika kujengwa maduka matatu, lakini baada ya kuchelewa

⁴⁰ Kiambatanisho Namba 26 na 27

⁴¹ Ibid, Mkataba wa Ndugu Rashid wa tarehe 10/2/2010

kuchukua hatua nafasi hiyo alipewa Ndugu Rashid. Baada ya hapo Baraza la Manispaa liliamua kuongeza kujengwa maduka kumi ambayo alikabidhiwa Ndugu Suleiman na kufanya jumla ya maduka hayo kuwa kumi na tatu. Aliomba kujenga maduka hayo kwa gharama ya Tsh. 50,000,000/-. Hata hivyo, walikubaliana na Baraza kujenga kwa Tsh. 40,000,000/-, ambapo kila mlango utagharimu Tsh. 4,000,000/-.

Kama kawaida ilipatiwa mkataba wa ujenzi wa maduka hayo, isipokuwa, badala ya kupewa mkataba wa ujenzi wa maduka kumi alipewa mkataba unaoonesha kuwa atajenga maduka matatu. Baada ya kugundua kasoro hiyo, aliomba kupatiwa mkataba ambao anaufanyia kazi yaani mkataba wa ujenzi wa maduka kumi lakini Baraza la Manispaa halikumpatia mkataba huo na lilimuomba aendelee na kazi na suala hilo litarekebishwa. Ndugu Suleiman aliendelea kujenga maduka hayo bila ya mkataba na alipofika hatua ya uwekaji wa fremu za milango alisitisha ujenzi huo kwa takriban mwezi mmoja, kwa kuwa Baraza halijampa mkataba. Kutokana na uamuzi wake huo Ndugu Vuai alimuomba aendelee na ujenzi huo na hatua zitachukuliwa. Kwa kuwa mjenzi huyo alitumia gharama zake nyingi aliendelea na zoezi hilo. Siku chache baadae alipata taarifa kwamba maduka hayo yanakodishwa.

Kutokana na taarifa hiyo alimtafuta Ndugu Vuai ili kupata maelezo zaidi na alimueleza kuwa, ni kweli maduka hayo yanakodishwa na Baraza la Manispaa, na yeye kama mjenzi atapewa maduka mawili ikiwa ni fidia ya gharama zake, jambo ambalo ni kinyume na makubaliano yao, kwani walikubaliana kuwa atapewa maduka sita ili kufidia gharama zake.

Ingawa Ndugu Suleiman alilidai Baraza la Manispaa kumpatia mkataba wa ujenzi wa maduka kumi mara kadhaa. Hata hivyo, Baraza lilikataa kumpatia mkataba huo na hatimae lilimpatia mkataba ambao uko kinyume na makubaliano yao ya awali. Ndugu Suleiman aliamua kuutakaa mkataba huo, hata hivyo, alilazimika kutia saini baada ya kuelezwa na Ndugu Vuai kwamba endapo hatotia saini atanyang'anywa maduka hayo na kukodishwa watu wengine.

Aliendelea kutueleza kwamba baada ya Baraza kuamua kumpa maduka mawili alitaka kujua hatua ya fedha zake zilizosalia ambazo ni Tsh. 38,000,000/-. Ndugu Vuai alimtaka akachukue Tsh. 10,000,000/- kama ni kianzio cha fidia ya gharama zake alizotumia, ingawa, baadae alijuulishwa kwamba fedha hizo zimeingia kimakosa kwenye akaunti ya Ndugu Ramadhan Abdalla (Songa) ambaye kwa muda huo alikuwa Dar es Salaam. Siku chache baadae aliambiwa tena na Ndugu Vuai kuwa akachukue Tsh. 20,000,000/-, lakini majibu yalikuwa ni yale yale kwamba fedha zimeingia kimakosa kwenye akaunti ya Ndugu Ramadhan Abdalla (Songa) na amekwenda Dubai kuzifanyia biashara. Kutokana na kauli hizo alimuomba Ndugu Vuai amkutanishe na Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa kwa kuwa ndiye aliyefunga naye mkataba. Ndugu Suleiman alikutana na Mkurugenzi lakini hakuweza kuzungumza nae kutokana na sababu mbali mbali.

Ndugu Suleiman alitueleza kuwa wakati wa ujenzi wa maduka hayo alitafuta watu mbali mbali wa kumkopesha fedha ili akamilishe kazi hiyo kwa wakati. Kwa kuwa mjenzi huyu alichelewa kulipa fedha anazodaiwa kama alivyojikubalisha, wadai hao walitaka kumshtaki mjenzi huyu kwa kuchelewa kwake huko. Miongoni mwa wadai hao ni pamoja na fundi wa milango ambaye alikuwa anadai Tsh. 8,000,000/-.

Hadi inatimia miaka miwili hakuna maelezo wala fedha yoyote aliyolipwa wakati aliahidiwa na Baraza kupitia kwa Ndugu Vuai kuwa fedha zake atalipwa katika awamu tatu, yaani kila baada ya miezi miwili atalipwa asilimia Thelathini na Tatu (33%). Kwa kuwa Mjenzi hakulipwa fidia ya ujenzi na Baraza alisitisha kufanya malipo ya asilimia Ishirini (20%), isipokuwa amelipa fedha ya usafi tu ambayo ni Tsh. 9,500/- kwa mwezi.

Ndugu Rashid Khalfan na Ndugu Suleiman kwa pamoja walitueleza kwamba ingawa wamekubali kila duka kugharimu Tsh. 4,000,000/-, hata hivyo, maduka hayo yaligharimu zaidi ya kiwango hicho. Hii ni kutokana na kuwa maduka hayo yalijengwa kwa mujibu wa matakwa ya Baraza la Manispaa na jambo hilo lilipelekea mara kwa mara kubomolewa na kujengwa tena maduka hayo. Aidha, walieleza kwamba mikataba yao (wajenzi) na wafanyabiashara wote waliokodishwa maduka hayo haina tofauti (yaani walitakiwa kulipa asilimia ishirini (20%) Baraza la Manispaa na asilimia Themanini (80%) wajilipe gharama zao za ujenzi) wakati wao hawakujenga chochote⁴².

Walizidi kueleza kwamba hawana uhakika na bei halisi waliyokodishwa wenzao, hata hivyo, baadhi ya maduka yalikodishwa kati ya Tsh. 7,000,000/- na Tsh. 15,000,000/-. Hii ni kutokana na kuwa baadhi ya maduka yamepatikana kwa njia ya kilemba. Pia, walieleza kwamba mkataba wa ujenzi wa maduka hayo walifunga na Baraza la Manispaa na sio F & K Enterprises⁴³. Hadi Kamati inaandaa taarifa hii Ndugu Rashid Khalfan Ali na Ndugu Suleiman Msellem Nassor wanalidai Baraza la Manispaa.

Kamati ilishindwa kupata mikataba ya wakodishwaji wengine wa maduka hayo kwa kuwa Baraza la Manispaa imeikusanya mikataba yote kwa lengo la kuifanyia marekebisho.

Kamati ilibahatika kuonana na Ndugu Vuai Ame Vuai ambae alieleza kwamba, chimbuko la kupewa kazi hiyo ni kutokana na ushauri wake alioutoa kwa Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa la kujengwa majengo ya kudumu katika eneo hilo ili kudhibiti uchafu ambao mara kwa mara Kampuni ya F & K Enterprises ambayo wanahisa wake ni Ndugu Khalid Iddi Mabrouk, Mama Fatma Karume, Vuai Ame Vuai na Ndugu Ramadhan Abdalla Songa ilikuwa inapewa kazi ya kusafisha eneo hilo. Baada ya

⁴² Kiambatanisho Namba 27

⁴³ Ibid, Mkataba wa Ndugu Rashid

Baraza kuukubali ushauri huo liliitaka Kampuni hiyo kuandaa Build Operate Transfer (BOT) ili kuanza kazi ya ujenzi wa maduka kumi na tatu⁴⁴.

Kwa kuwa Kampuni kwa wakati ule ilikuwa haina fedha za kutosha za kuifanya kazi hiyo ilitafuta Wafadhili wawili wa kugharamia kazi hiyo ambao ni Ndugu Suleiman Msellem Nassor na Ndugu Rashid Khalfan Ali. Baraza la Manispaa ndilo lililochora ramani ya eneo husika na kupata kibali cha Mamlaka ya Mji Mkongwe cha kujenga eneo hilo. Ingawa ramani ya ujenzi ilirekebisha na Mamlaka ya Mji Mkongwe na ujenzi huo kusimamiwa pia na Watendaji wa Mamlaka akiwemo Ndugu Sabiha, na wajenzi wa maduka hayo kutakiwa na Mamlaka kuwalipa Watendaji hao, bado ujenzi wa maduka ulikuwa unakwenda kinyume na taratibu za ujenzi za Hifadhi ya Mji Mkongwe jambo ambalo liliipelekea Mamlaka hiyo mara kadhaa kurekebisha ujenzi huo kwa kuvunjwa maeneo hayo na kuelekeza namna inavyotakiwa kujengwa⁴⁵. Kwa kuhakikisha hilo Mkurugenzi wa Mamlaka ya Mji Mkongwe alikuwa anatembelea eneo hilo kila wiki. Kutokana na sababu hiyo Wajenzi walitumia gharama kubwa kinyume na walivyotarajia ambapo jumla ya Tsh. 61,000,000/- zilitumika badala ya Tsh. 52,000,000/-.

Halikadhalika, aliieleza Kamati kuwa kabla ujenzi huo kufanywa wafanyabiashara waliokuwa wakitumia eneo hilo ambao jumla yao ni kumi na tatu (13) walipatiwa nafasi nyengine ya kufanyia shughuli zao na Mkurugenzi. Ujenzi wa maduka hayo kwa upande wa Baraza la Manispaa ulisimamiwa na Mkandarasi Ndugu Abdul kadir Moh'd Khatib na Afisa Mipango Miji Ndugu Khamis Mwalim Khamis.

Alieleza kwamba Kampuni ya F & K ilitakiwa na Baraza kujenga maduka hayo na kuwakodisha watu ili ijilipe fedha zake ndani ya miaka mitano na baada ya hapo maduka hayo yakabidhiwe kwa Baraza. Wakati Kamati inapokea taarifa hii ni miaka miwili tangu maduka hayo yakamilike kujengwa.

Kwa kuwa Kamati haikuridhika na namna Ndugu Vuai alivyokuwa akitoa maelezo yake, na kwa kuwa Kamati ilikuwa tayari ina baadhi ya taarifa kuhusiana na kadhia hii, ilimtaka Ndugu Vuai kuthibitisha taarifa ilizokuwa nazo. Baada ya Kamati kuamua hivyo Ndugu Vuai alitoa taarifa tofauti na zile alizozitoa awali baada ya kugundua kuwa kumbe Kamati tayari ina taarifa ambazo zina ukweli ndani yake. Miongoni mwa taarifa hizo ni pamoja na kueleza kwamba hakukuwa na mkataba baina ya Wajenzi na Kampuni ya F & K Enterprises na badala yake mkataba ulifungwa baina ya Baraza la Manispaa na Wajenzi, ingawa, Baraza lilimpa Ndugu Vuai mamlaka ya kuwakodisha watu maduka hayo wakati maombi ya ukodishwaji yaliwasilishwa kwa Baraza.

⁴⁴ Kiambatanisho Namba 28

⁴⁵ Kiambatanisho Namba 29

Pia, alieleza kuwa ujenzi wa eneo hilo ulianza bila ya wajenzi kuwa na mkataba wowote. Aidha, Wakodishwaji wa milango hiyo walilipa ada ya ukodishwaji ya miaka mitano kwa Ndugu Ramadhan Abdalla (Songa) ambaye ni mwanahisa wa Kampuni hii, jumla ya fedha hizo ni Tsh. 30,000,000/-, fedha ambazo zililipwa kabla ya maduka kumalizika na kabla yakufungwa mkataba na hatimae aliondoka na fedha hizo. Hata hivyo, hakuna risiti yoyote waliyopatiwa kwa malipo hayo waliyoyafanya. Hatimae Wakodishwaji hawa walipewa mikataba na Baraza ya ujenzi na ukodishwaji, jambo ambalo limepelekea pia Wakodishwaji hawa kulipa asilimia Ishirini (20%) sawa na wajenzi.

Katika kupata ukweli wa kadhia hii Kamati ilikutana pia na Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa ambaye alieleza kwamba hakuna zabuni 'tender' iliyoitishwa kuhusiana na ujenzi wa maduka kumi na tatu (13) katika Soko la Darajani. Isipokuwa, mjenzi ambaye ni Kampuni ya F & K Enterprises alipatikana na kwa njia ya 'Build Operated Transfer' – BOT. Baada ya kauli hiyo Kamati ilitaka kujua uhalali wa mikataba iliyofungwa baina ya Baraza la Manispaa na Ndugu Rashid Khalfan Ali na Ndugu Suleiman Msellem Nassor⁴⁶. Mkurugenzi alieleza kuwa mikataba hiyo ipo kimakosa kwa kuwa mjenzi ni Kampuni ya F & K.

3.8.2 Endapo kuna mtu yeyote aliyeathirika kutokana na ujenzi wa maduka hayo.

Katika kufuatilia kadhia hii Kamati ilitaka kujua kama kuna mtu au watu aliyeathirika/walioathirika kutokana na ujenzi wa maduka hayo. Kamati katika kuchunguza hilo ilikutana na wawakilishi wa wafanyabiashara waliokuwa wanatumia eneo hilo na walieleza kwamba wamekuwa wakilitumia eneo hilo tangu hapana majengo na baadae walitakiwa na Baraza kujenga vibanda kwa gharama zao wenyewe. Baraza lilijenga kibanda kimoja na kila mfanyabiashara alitakiwa kujenga kibanda kwa kufuata ramani hiyo, jumla yao walikuwa ni kumi na tatu.

Mnamo mwaka 2010 walitakiwa na Baraza kuhama katika eneo hilo kwa kuwa linafanyiwa matengenezo, kwa masharti ya kuwa mfanyabiashara yeyote atakayehitaji eneo hilo basi apeleke barua ya maombi katika Baraza la Manispaa⁴⁷. Wafanyabiashara wote waliomba kurejeshwa tena katika eneo hilo lakini hakukuwa na majibu yoyote ya barua zao walizopeleka Baraza la Manispaa licha ya baadhi yao kupeleka barua za ukumbusho baada ya kuona siku nyingi zimepita bila ya mafanikio yoyote⁴⁸.

Walieleza kuwa pamoja na kumfata Afisini kwake Mkurugenzi wa Baraza mara nne hawakubahatika kuonana nae hata mara moja. Jambo hili liliwasababisha wapeleke malalamiko yao kwa viongozi mbali mbali wakiwemo Diwani wa Mkunazini katika

⁴⁶ Ibid, Mkataba wa Ndugu Rashid

⁴⁷ Kiambatanisho Namba 30.

⁴⁸ Kiambatanisho Namba .31

Jimbo la Mji Mkongwe, Mstahiki Meya wa Baraza la Manispaa, Mkuu wa soko la Darajani (Ndugu Fadhil) na wengi wengineo, hata hivyo, hakuna mafanikio waliyoyapata⁴⁹. Kati ya wafanyabiashara kumi na tatu ni wafanyabiashara wawili tu waliopatiwa nafasi katika maduka hayo ambao ni Ndugu Othman Mwinyi Chande na Ndugu Issa Ali Kondo lakini hawaelewi wameyapata kwa njia gani, ingawa maduka yote yalishakodishwa.

Wafanyabiashara hao baada ya kuona utaratibu uliotumika wa kujengwa maduka hayo walihisi kuwa maduka hayo hayatotumika tena kwa kuuza ndizi. Hivyo, walijiandaa kwa kufanya biashara nyengine na walikuwa tayari kulipa gharama zozote watakwambiwa lakini hadi wanatoa taarifa hizi kwa Kamati mnamo tarehe 29 Septemba, 2012 wengi wao hawakubahatika kupata maduka hayo na kuishia kujibanabana kwa wafanyabiashara wengine. Kitendo cha kuhamishwa katika eneo lile limefanya maisha yao kuwa magumu kutokana kushuka kwa biashara, kwani kwa yule aliyekuwa anauza mikungu ya ndizi kumi tano sasa anauza mitano au chini ya hapo.

3.8.3 Muhtasari wa Mambo yaliyobainika na Kamati kufuatia Uchunguzi wa suala hili:

Baada ya kufuatilia kadhia hii Kamati imebaini mambo yafuatayo:-

1. Shughuli ya ujenzi ilifanywa bila ya kutangazwa zabuni jambo ambalo ni kinyume na kanuni ya 55(b) ya Kanuni za Baraza la Manispaa na Sheria ya Mauziano na Uuzaji wa Mali za Umma, Namba 9 ya 2005.
2. Baraza la Manispaa limefunga mkataba wa ujenzi wa eneo hilo na watu mbali mbali ambao ni Kampuni ya F & K Enterprises Ltd, Ndugu Rashid Khalfan Ali na Ndugu Suleiman Msellem Nassor pamoja na waliokodishwa maduka. Hivyo, Kamati ilishindwa kujua Mjenzi halisi wa maduka hayo.
3. Kampuni ya F & K imesajiliwa kisheria, isipokuwa kwa mujibu wa kipengele cha 3(a) – (r) cha ‘Memorandum of Association’ Kampuni hii haina jukumu la kufanya shughuli za usafi pamoja na shughuli za ujenzi.
4. Wajenzi wametumia gharama kubwa (zaidi ya walichokubaliana na Baraza la Manispaa) kinyume na makubaliano kutokana na maelekezo mabaya ya Mshauri wa Ujenzi wa Baraza la Manispaa Ndugu Abdul kadir.
5. Wajenzi hawakulipwa gharama za fedha ambazo wamezitumia.
6. Wakodishwaji wengine wamejazishwa mikataba kama wao ni wajenzi wa maduka hayo na wanalipa asilimia sawa na waliojenga. Kamati

⁴⁹ Kiambatanisho Namba .32

haikufanikiwa kuipata mikataba hiyo kwa kuwa Baraza la Manispaa imeikusanya mikataba hiyo kwa lengo la kuifanyia marekebisho.

7. Ugawaji wa maduka ya kujifidia wajenzi haukuzingatia idadi ya ujenzi wa maduka (Wajenzi wote wamepewa maduka mawili) jambo ambalo ni kinyume na makubaliano yao.
8. Baraza la Manispaa lilishindwa kutimiza ahadi ya kuwapatia milango wafanyabiashara waliokuwa wanatumia eneo lile (wauza ndizi).
9. Ujenzi wa maduka haya umekosesha baadhi ya wananchi ajira jambo ambalo limepelekea hali zao za maisha kuwa ngumu.

3.8.4 Hatua za Kuchukuliwa kutokana na matokeo ya uchunguzi huo.

Kamati inapendekeza mambo yafuatayo:

1. Kwa kuwa Ndugu Vuai alitoa maelezo yanayotofautiana mbele ya Kamati kwa lengo la kuipotisha Kamati hiyo na kuficha ukweli ya kiutendaji katika Baraza la Manispaa, tunapendekeza achukuliwe hatua za kisheria chini ya kifungu cha 22 cha Sheria Namba 4 ya 2007.
2. Kwa kuwa mikataba ya ujenzi ilitolewa na Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa bila ya kufuata Sheria, Kamati inapendekeza kuwa Mkurugenzi huyo achukuliwe hatua za kisheria.
3. Baraza litimize ahadi yake ya kuwapatie eneo mbadala watumiaji wa eneo husika au kupatiwa mitaji wale wote wanaohamishwa ili wakaendeleze shughuli zao za kujipatia riziki.
4. Baraza la Manispaa liachane na tabia ya kujenga maduka ya kudumu katika masoko na badala yake ibakie dhana ya kuwa na masoko.

3.9.0 Utaratibu wa Ujenzi wa Maduka 16

Maduka haya yalijengwa katika eneo lililokuwa likitumika kwa mnada wa viungo katika soko la mboga mboga baada ya kuwahamisha baadhi ya wafanyabiashara waliokuwa wakitumia eneo hilo.

Katika kufuatilia hili Kamati ilifanya mahojiano na Ndugu Ussi Ali Pandu ambaye alikuwa mtu wa mwanzo kuliomba Baraza la Manispaa kujenga maduka kumi na sita katika sehemu ya ndani ya Soko la Matunda Darajani.

Ndugu Ussi alieleza Kamati kuwa alifunga mkataba na Baraza la Manispaa kuhusiana na ujenzi wa maduka hayo mnamo tarehe 20 Januari, 2009 wakati Baraza hilo lipo chini ya Mkurugenzi Mabrouk Jabu⁵⁰. Walikubaliana na Baraza la Manispaa kujenga maduka hayo kwa gharama ya Tsh. 119,033,200/- ambapo Mkodishwaji atapaswa kulipa kodi ya maduka hayo kwa asilimia Ishirini na Tano (25%) kwa Baraza la Manispaa na asilimia Sabini na Tano (75%) atajifidia gharama alizotumia⁵¹.

Ndugu Ussi hakuanza shughuli za ujenzi kwa kuwa alikuwa analisubiri Baraza la Manispaa kuwaondosha wafanyabiashara waliokuwa wanatumia eneo lile. Hata hivyo, alianza kuchukua hatua mbali mbali kama vile ya kulipia kibali cha ujenzi Mamlaka ya Hifadhi na Uendelezaji Mji Mkongwe. Kwa kuwa Baraza lilishindwa kuwaondosha wafanyabiashara hao kwa wakati Mkodishwaji alilazimika kukata vibali vitatu tofauti ambavyo vilimgharimu Tsh. 1,500,000/-⁵².

Vile vile, aliandaa michoro ya ramani mbili tofauti za ujenzi huo ambapo kila ya ramani ilimgharimu Tsh. 300,000/-. Ramani hizo zilikataliwa na Mamlaka ya Hifadhi na Uendelezaji Mji Mkongwe, cha kushangaza ramani hizo ndizo zilizotumiwa kujengwa maduka hayo.

Aliendelea kueleza kwamba baada ya kuteuliwa Mkurugenzi Rashid alipeleka barua ya ukumbusho lakini hakupata majibu yoyote.

Kamati ilikutana pia na mjenzi wa Maduka haya Ndugu Abdalla Thiney siku ya tarehe 08/06/2012 katika Ukumbi wa Baraza la Wawakilishi huko Mbweni kwa ajili kupata taarifa sahihi.

Katika kutoa maelezo yake Ndugu Abdalla alisema kwamba alijaribu kuomba eneo la Saateni kwenye Ushirika wa Zinamola mwaka 2005, kwa lengo la kufanya biashara na aliwahi kutumia baadhi ya gharama lakini hakufanikiwa kupata eneo hilo. Aliendelea na zoezi la kutafuta eneo na hatimae alipata taarifa kuhusu ujenzi wa Darajani katika eneo la mbogamboga. Alipeleka maombi ya ujenzi kwa Mkurugenzi Mabrouk Jabu lakini kabla ya kuanza kufunga mkataba akateuliwa Ndugu Rashid kuwa Mkurugenzi wa Baraza na baada ya uteuzi huo alimfuata ili kujua hatma yake. Baada ya siku chache kupita aliarifiwa kuwa Baraza la Manispaa limekubali kujengwa eneo hilo.

Kabla ya Ndugu Abdalla kupewa eneo hilo kulikuwa na maombi ya mtu mwingine ambaye alielezwa kwamba alishindwa kuendeleza ujenzi ule ndio maana kapewa yeye. Kwa kuthibitisha hilo alieleza Kamati kwamba Mkurugenzi wa Baraza (Ndugu Rashid) hakukubaliana na masharti ya mkataba uliokuwepo, hata hivyo, alielezwa na Ndugu Abdalla kwamba mkataba huo yeye hahusiki nao na aliliomba Baraza kufunga

⁵⁰ Kiambatanisho Namba 33

⁵¹ Ibid.

⁵² Kiambatanisho Namba 34

naye mkataba kwa masharti watakayokubaliana. Alikubaliana na Baraza kujenga maduka kumi na sita kwa jumla ya Tsh. 98,047,000/- ambapo kila duka litagharimu Tsh. 6,000,000/-. Mkataba huo ni wa miaka mitano ambapo atamlipa Mkodishaji (Manispaa) asilimia Ishirini na Tano (25%) ya kodi ya maduka hayo na asilimia Sabini na Tano (75%) atajilipa Mkodishwaji gharama zake.

3.9.1 Endapo kuna mtu yeyote ambae ameathirika kutokana na ujenzi wa maduka hayo.

Kamati ilitaka kujua kama kuna mtu au watu yeyote au wowote walioathirika kutokana na ujenzi wa maduka kumi na sita.

Katika kufuatilia hili Kamati ilielezwa na Mjenzi wa maduka hayo (Ndugu Abdalla Thiney) kwamba Baraza la Manispaa iliwaita wafanyabiashara waliokuwa wanatumia eneo lile kwa madhumuni ya kuwapangia eneo jengine. Pamoja na juhudi hiyo ni wafanyabiashara wachache tu ndio walioitikia wito huo na kupangiwa eneo linalotumiwa na mamantilie. Kwa kuwa mazingira ya eneo walilopelekwa wafanyabiashara hao lilikuwa sio la kuridhisha, mjenzi huyu aliamua kusaidia ujenzi wa eneo lile ingawa sio jukumu lake. Lengo la kufanya hivyo ni kuepuka mizozo isijitokeze hapo baadae.

Kamati haikuridhika na maelezo ya upande mmoja tu na ilikutana na wawakilishi wa wafanyabiashara waliokuwa wanatumia eneo lile na walieleza kwamba, baadhi yao walikuwa wanafanya shughuli zao Sokoni hapo tangu mwaka 1983. Mnamo mwaka 1985 walihamishiwa eneo jengine ambalo lilikuwa chafu na wakaamua kulisafisha eneo lile kwa gharama zao kwa kuweka zege ili kunusuru maisha ya walaji. Kwa kuwa eneo lile halikuwa na jengo lolote waliomba kujenga mabanda mawili ili kujihifadhi na jua na mvua.

Wafanyabiashara hao walieleza kwamba katika mwaka 2005 walipatiwa barua ya kuhama na Baraza la Manispaa kwa wale wote wanaotumia kuanzia eneo la wauza kuku hadi mwisho kwa kuwa hawana mikataba na kwa wale wenye mikataba waende Baraza la Manispaa kwa maelekezo zaidi. Wafanyabiashara hao hawakukubaliana na maamuzi hayo na walipeleka malalamiko yao kwa aliyekuwa Rais wa Zanzibar Mheshimiwa Amani Abeid Amani Karume pamoja na vyombo mbali mbali vya habari. Kutokana na maamuzi hayo waliyochukua Baraza la Manispaa lilisitisha zoezi lile na mnamo mwaka 2009 Baraza likaamua kuwahamisha wafanyabiashara hao ambao jumla yao ni kumi na nane⁵³. Kwa kuwa hali ya Soko haikuwa nzuri hawakuwa na pingamizi wala mashaka na utengenezwaji ule. Kutokana na muundo wa maduka yale wakavunjika moyo na kuona kuwa hawatokuwa tena na kazi, kwa kuwa hawana uwezo wa kulipa kodi.

⁵³ Kiambatanisho Namba 35

Kamati ilimhoji pia Mkurugenzi wa Baraza ambaye aliieleza Kamati kwamba hakuna mtu au watu walioathirika na ujenzi ule, isipokuwa waliokuwa wanatumia eneo lile ni mamantilie ambao walipatiwa eneo jengine.

3.9.2 Muhtasari wa Mambo yaliyobainika na Kamati kufuatia Uchunguzi wa suala hili:

Katika kadhia hii Kamati imebaini mambo yafuatayo;-

1. Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa alishindwa kutekeleza matakwa ya kifungu cha 29(2) cha Sheria Namba 3 ya 1995 kinachomtaka aendeze mikataba halali aliyoirithi.
2. Maeneo yaliyokuwa na Masoko hujengwa majengo ya kudumu (Maduka) jambo ambalo huondosha dhamira ya kuwa na Masoko.
3. Baadhi ya vipengele vya mkataba havikujazwa.
4. Kipengele cha 14(c) cha Mkataba kinachoeleza kwamba Mkodishwaji (Mjenzi) akodishe maduka kwa watu wengine kwa makubaliano na Mkodishaji (Manispaa) hakifuatwi. Hii ni kutokana na kuwa Mkodishwaji amewakodisha watu bila ya kutoa taarifa kwa Mkodishaji.
5. Shughuli ya ujenzi imetolewa bila ya kufuatwa utaratibu wa zabuni jambo ambalo ni kinyume na kanuni ya 55(b) ya Baraza la Manispaa pamoja na Sheria ya Manunuzi na Uuzaji wa Mali za Umma.
6. Ujenzi wa maduka haya umewawakosesha ajira wananchi na baadhi yao kubakia kutangatanga mitaani na wengine kujibana kwa wenzao na kupelekea kushuka kwa shughuli za biashara.
7. Baraza lilishindwa kutimiza ahadi iliyoitoa kwa wafanyabiashara waliokuwa wanatumia eneo lile.

3.9.3 Maoni ya Kamati kutokana na matokeo ya uchunguzi huo.

Kamati inapendekeza yafuatayo;-

1. Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa achukuliwe hatua za kinidhamu kwa kutofuta Sheria za nchi.
2. Baraza la Manispaa limlipe gharama alizotumia Ndugu Ussi Ame Pandu wa SLP 318 kwa mujibu wa thamani ya soko. Sambamba na hilo, Baraza la Manispaa limlipe fidia Ndugu Ussi kwa usumbufu alioupata.

3. Baraza litimize ahadi yake ya kuwapatie eneo mbadala watumiaji wa eneo husika au kupatiwa mitaji wale wote wanaohamishwa ili wakaendeleze shughuli zao za kujipatia riziki.
4. Baraza la Manispaa liachane na tabia ya kujenga maduka ya kudumu katika masoko na badala yake ibakie dhana ya kuwa na masoko.

3.10.0 Bustani ya Jamhuri

Kamati ilitaka kujua namna mkodishwaji alivyopata nafasi ya kukodishwa eneo la Bustani ya Jamhuri.

Kamati ilibahatika kuonana na Mkodishwaji wa bustani ile Bi Asya Mohammed Bafadhili ambaye aliiomba Kamati ashirikishwe na mumewe Ndugu Ali Abdalla Ali (Kibasi) kwa kuwa yeye ndiye anayeyajua mambo hayo kwa kina ingawa mkataba alifunga yeye. Kwa kuwa lengo la Kamati ni kupata taarifa za uhakika haikuwa na pingamizi na ombi hilo.

Katika kutoa maelezo yao walieleza kwamba chimbuko la kutaka kulitengeneza eneo lile ni baada ya kutengeneza Bustani ya Forodhani na wananchi wengi kuonesha hamu ya kuitumia bustani hiyo. Kutokana na hilo walihisi kumbe wananchi wanahitaji huduma ile.

Kwa kuwa eneo la Forodhani lilikuwa ni dogo, na kwa kuwa walikuwa wana baadhi ya vifaa ambavyo havijatumika kwa ajili hiyo, na kwa kuwa waliwahi kutoa huduma kama hiyo kwa Jumuiya ya Agakhan Foundation kwa wageni wao kutoka Jumuiya ya Al – Ismailia, Bi Asya aliiomba Baraza la Manispaa kupatiwa eneo lile ili atengeneze kiwanja cha kufurahishia watoto⁵⁴.

Walizidi kuieleza Kamati kwamba matengenezo ya Bustani ile yangegharimu Tsh. 160,000,000/-, lakini Baraza likapunguza hadi Tsh. 96,374,000/-, kwa maelezo kwamba mikataba ya Serikali ya ukodishaji haizidi miaka 10 na kwa kiwango hicho (Tsh. 160,000,000/-) wangekodishwa kwa miaka 30. Kwa kuwa Mkodishwaji keshatumia gharama zake mbali mbali alikubaliana na maamuzi ya Baraza ingawa kiasi hicho hakikuwa na tija kwa upande wake. Kwa msingi huo, alitakiwa na Baraza kukodishwa eneo lile kwa Tsh. 1,000,000/- kwa mwezi ambapo atalipa Tsh. 100,000/- kwa Baraza na kiwango kilichobaki (Tsh. 900,000/-) atajilipa gharama zake alizotumia. Eneo hilo limekodishwa kwa miaka minane kuanzia tarehe 1 Novemba, 2010⁵⁵.

⁵⁴ Kiambatanisho Namba 36

⁵⁵ Kiambatanisho Namba 37

Wakodishwaji hawa waliendelea kueleza kwamba wanalipa leseni ya biashara Tsh. 400,000/- kwa mwaka. Baada ya kumalizika mkataba huo wa miaka minane na wakiona hawana hamu ya kuendelea na biashara ile wataondoka na vifaa vyao.

Kwa kuwa lengo la mkodishwaji ni kuona kwamba watoto wote wanapata sehemu ya kuchezea kwa zile siku za sikukuu waliliomba Baraza la Manispaa kuwapatia eneo jengine ambalo yatari wameshalitengenza kwa kuweka miundo mbinu mbali mbali kama vile taa, maji, milango, mabao ya kukalia, pia walipanda miti na gharama nyingi nyenginezo. Baraza lilikubali kutoa eneo hilo kwa makubaliano kwamba kila siku alipe Tsh. 100,000/-, hivyo, kwa sikukuu nne analipa Tsh. 400,000/-⁵⁶.

Vile vile, walieleza kwamba eneo lile linawagharimu fedha nyingi sana kwa kuwa wametakiwa kuweka taa na kulipia gharama za umeme eneo lote, ili kuepuka vitendo vya uhalifu, pia, wameajiri vijana 50 ambao wanafanya shughuli mbali mbali zikiwemo za usafi, kuhakikisha eneo linakuwa salama. Vijana hawa wanalipwa Tsh. 80,000/- kwa kila mwezi. Pia, wananunua maji ambayo yanawagharimu kwa kila siku Tsh. 40,000/- kwa ajili ya bustani na kwa siku za sikukuu huajiri vijana wakiwemo Polisi Jamii sio chini ya 50 kwa lengo la kulinda usalama katika eneo lile.

Kwa kuwa wanatumia gharama kubwa kinyume na walivyotarajia, na kwa kuwa kipato kinachopatikana ni kidogo hasa tukizingatia kuwa biashara kubwa hufanyika zaidi siku za sikukuu ukilinganisha na siku za kawaida, mambo yote haya yamepelekea hata baadhi ya miezi kushindwa kuwalipa wafanyakazi wao ipasavyo.

3.10.1 Muhtasari wa Mambo yaliyobainika na Kamati kufuatia Uchunguzi wa suala hili:

Miongoni mwa mambo yaliyobainika ni pamoja na:-

1. Shughuli ya ujenzi imetolewa bila ya kufuatwa utaratibu wa zabuni jambo ambalo ni kinyume na kanuni ya 55(b) ya Kanuni za Baraza la Manispaa na Sheria ya Manunuzi na Uzaji wa Mali za Umma.
2. Kuna utata kuhusu tarehe ya kuanza kwa mkataba, ambapo risiti zinaonesha kwamba wameanza kulipa tokea tarehe 1 Aprili, 2010 wakati mkataba umeanza tarehe 1 Novemba, 2010.
3. Kitendo cha Mkurugenzi kutamka kuwa mali za Serikali hazikodishwi zaidi ya miaka kumi ni kinyume na kifungu cha 47 cha Sheria ya Ardhi, Namba 12 ya 1992 kama ilivyorekebishwa na kifungu cha 6 cha Sheria Namba 11 ya 2010. Hii ni kutokana na kuwa kifungu hicho kinaruhusu mali ya Serikali kukodishwa sio zaidi ya miaka 99.

⁵⁶ Kiambatanisho Namba 38

4. Kamati imebaini kuwa mkataba huo hauna tija kwa Baraza la Manispaa.

3.10.2 Maoni ya Kamati kutokana na matokeo ya uchunguzi huo.

Kamati hii inapendekeza yafuatayo;-

1. Watendaji wa Baraza la Manispaa wakiongozwa na Mkurugenzi wafuate Sheria na Kanuni mbali mbali za nchi.
2. Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa awe mwangalifu na kauli zake anazozitoa.
3. Kwa kuwa Mkodishwaji alishindwa kutoa maelezo ya kina mbele ya Kamati kuhusiana na malipo aliyofanya ya tarehe 1 Aprili, 2010 Kamati inashauri kuwa mkataba huo uanze mwezi huo.
4. Kamati inapendekeza Baraza la Manispaa kuwa makini wakati linapoingia na kufunga mikataba ili kuleta tija.

3.11.0 Bustani ya Darajani (Makontena)

Eneo la Makontena la Darajani limedhamiriwa kujengwa bustani na maegesho ya magari. Baraza la Manispaa lilifunga mkataba na Kampuni ya Golden Group chini ya Ndugu Ali Abdalla Ali (Kibasi).

Katika kufuatilia hili Kamati ilikutana na Ndugu Ali na ilitaka kujua chanzo cha Ndugu Ali kupewa kazi ile naye alieleza kwamba, baada ya kazi nzuri aliyofanya ya kutengeneza Bustani ya Jamhuri kwa kushirikiana na Ndugu Asya pamoja na kuweka bollard na pavingstone katika eneo la Skuli ya Haile sellassie ndio sababu zilizompelekea Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa kumuomba amsaidie katika kazi zake mbali mbali ikiwemo hii ya ujenzi wa Bustani ya Darajani⁵⁷. Kazi ya uwekaji bollard na pavingstone aliifanya kwa kushirikiana na Mafundi wa Baraza la Manispaa. Pia, alieleza kwamba gharama za ujenzi zililipwa na Baraza na Ndugu Ali alitoa vifaa vya ujenzi tu ambapo bollard moja aliiuzia Manispaa Tsh. 50,000/-. Walikubaliana hivyo na Manispaa kwa kuwa Ndugu Ali hana utaalumu na masuala ya ujenzi, isipokuwa ni mtaalamu wa utengenezaji wa bustani.

Baada ya maelezo hayo, Kamati ilitaka kujua namna mkataba ulivyofungwa baina ya pande mbili hizi. Kwa kulitolea ufafanuzi hili Ndugu Ali alieleza kwamba alipokea barua kutoka Baraza la Manispaa ya kumtaka kutengeneza Bustani ya Darajani ambapo alitakiwa pia kuwasilisha gharama za ujenzi⁵⁸. Ujenzi wa Bustani ya Darajani uligharimu Tsh. 6,733,100/- ambapo fedha za kazi hiyo zililipwa kwa awamu tatu kama ifuatavyo;-

⁵⁷ Kiamabatanisho Namba 39 .

⁵⁸ Kiamabatanisho Namba 40

- i. Tarehe 2 Mei, 2011 alilipwa Tsh. 2,356,585/- baada ya kazi kufikia asilimia Thelethini na Tano (35%).
- ii. Tarehe 11 Mei, 2011 alilipwa Tsh. 2,356,585/- baada ya kazi kufikia asilimia Sabini (70%). na
- iii. Tarehe 23 Mei, 2011 alilipwa Tsh. 2,356,585/- baada ya kazi kufikia asilimia Mia Moja (35%)⁵⁹.

Alizidi kueleza Kamati kwamba wamekubaliana na Manispaa kuishughulikia Bustani ile kwa muda wa mwaka mmoja.

3.11.1 Muhtasari wa Mambo yaliyobainika na Kamati kufuatia Uchunguzi wa suala hili:

Mambo yafuatayo yalibainika;-

1. Shughuli ya ujenzi imetolewa bila ya kufuatwa utaratibu wa zabuni jambo ambalo ni kinyume na kanuni ya 55(b) ya Kanuni za Baraza la Manispaa na Sheria ya Manunuzi na Uuzaji wa Mali za Umma.
2. Ingawa zipo barua tatu tofauti zinazoonesha Ndugu Ali kulipwa gharama alizotumia kwa awamu. Hata hivyo, Kamati imebaini kuwa kwa mujibu wa barua hizo malipo yalifanywa ndani ya mwezi mmoja kutokana na tarehe za barua hizo, jambo ambalo liliitua mashaka Kamati. Sambamba na hilo Hundi Namba 990385 inaonesha kwamba malipo hayo yalifanywa kwa pamoja⁶⁰. Kutokana na mashaka hayo Kamati ilimtaka aeleze ukweli wa jambo hilo ambapo Ndugu Ali alikiri kwamba alilipwa fedha zile kwa pamoja kimakosa na katika kutatua hilo alitakiwa na Baraza kuandika barua zile.
3. Hakuna mkataba baina ya Baraza la Manispaa na Mtengenezaji wa Bustani.

3.11.2 Maoni ya Kamati kutokana na matokeo ya uchunguzi huo.

Kamati inapendekeza yafuatayo;-

Kwa kuwa Baraza lina wataalamu wa fani mbali mbali, Kamati inalishauri Baraza kukabidhi kazi kwa wataalamu wake hao ili kuepuka kutumika vibaya fedha za walipa kodi wa nchi hii.

⁵⁹ Kiambatanisho Namba 41

⁶⁰ Kiambatanisho Namba 42 Slip

3.12.0 Maeneo mengine aliyojenga Ndugu Ali Abdalla Ali

Kwa kuwa Ndugu Ali ni mteja mkubwa wa Baraza la Manispaa Kamati ilitaka kujua maeneo mengine aliyofanya kazi na Baraza. Katika kufafanua hili alieleza kwamba katika Bustani ya Donge aliwahi kupewa kazi katika awamu mbili. Awamu ya kwanza alitakiwa kutengeneza maegesho ya gari 'parking' kwa kutengeneza njia, kupanda miti, kutia mbolea pamoja na kuweka pavingstone. Kazi hizi alilipwa kwa kupitia Hundi mbili tofauti ambapo Hundi ya mwanzo ni Namba 990297 ya tarehe 3 Juni, 2011, ambayo ililipwa kwa mchanganuo ufuatao;-

- i. Tsh. 3,038,500/- kwa ajili ya ununuzi wa mbolea na miti ya bustani.
- ii. Tsh. 2,704,560/- kwa ajili ya ununuzi wa vifaa.
- iii. Tsh. 2,506,320/- kwa ajili ya ununuzi wa vifaa.

na Hundi ya pili ni Namba 074409 ya tarehe 23 Machi, 2012 ambayo alilipwa kwa ajili ya uuzaji wa paving stone kwa gharama ya Tsh. 4,403,760/-.

Awamu ya pili alitakiwa kutengeneza njia ya watembeaji kwa miguu (njia ya Mkunazini) kwa kuweka carbstone na bollard, kazi ambayo hajapeleka makisio yake.

Pia, alieleza kwamba baada ya mafundi wa Baraza kushindwa kumalizia ujenzi wa eneo la Bodi ya Mapato Zanzibar – Zanzibar Revenue Board (ZRB) aliombwa kupeleka makisio ya kutengeneza eneo lile isipokuwa aliwauzia Baraza cable stone pekee na vifaa vilivyosalia kama vile udogo, saruji, mchanga vilipelekwa na Baraza la Manispaa. Ingawa kazi hii ilipewa Kampuni ya Golden Group, mafundi wa Baraza walitumika kwa kushirikiana na Kampuni hii. Kazi hii iligharimu Tsh. 5,389,000/-.

Ndugu Ali aliendelea kwa kueleza kuwa mfumo kama huu hutumika zaidi endapo kutakuwa kuna kazi inayotakiwa haraka; kwa mfano alitengeneza bustani ya Ikulu ya Mnazi mmoja ambapo waliwauzia Baraza cable stone ambazo hadi anatoa taarifa hii fedha zake hajalipwa, isipokuwa alilipwa fedha za kununulia miti ambazo ni Tsh. 940,000/-. Vile vile, mafundi wake walishirikiana na mafundi wa Baraza.

Sambamba na hayo alieleza kwamba alipewa pia kazi ya kutengeneza Bustani eneo la mbele la Skuli ya Vikokotoni. Kazi hiyo imegharimu Tsh. 3,140,000/-.

Kazi zote hizi hupewa na Mkurugenzi wa Baraza na huzitekeleza chini ya Mfanyakazi wa Baraza Ndugu Khamis Mwalim Khamis.

3.12.1 Mambo yaliyobainika na Kamati kufuatia Uchunguzi wa suala hili:-

Kamati imebaini kuwa:-

1. Ingawa kazi ya ujenzi hupewa Kampuni bado mafundi wa Baraza hutumika kusaidia kazi ile, jambo ambalo ni kinyume na utaratibu.
2. Shughuli za ujenzi zimetolewa bila ya kufuatwa utaratibu wa zabuni kwa zile kazi zenye gharama zinazohitaji hivyo.
3. Mjenzi alipewa fedha za kununulia miti kinyume na taratibu za manunuzi.
4. Baraza linanunua vifaa kama vile bollard, paving stone kwa mtu binafsi wakati lina uwezo wa kutengeneza vifaa hivyo. Pia, vifaa vinavyonunuliwa havina ubora ukilinganisha na vile vilivyokuwa vinatengenezwa na Baraza siku za nyuma.

3.12.2 Maoni ya Kamati.

Baada ya matokeo ya uchunguzi huo Kamati hii inapendekeza yafuatayo:-

1. Baraza liache tabia ya kukwepa masharti ya Sheria na Kanuni zilizopo na lifuate matakwa ya Sheria na Kanuni hizo.
2. Wafanyakazi wa Baraza la Manispaa wasishirikishwe au wasitumike kwenye kazi zilizopewa Kampuni hata kama kazi hiyo inatakiwa haraka (yaani Kampuni iachiwe itafute mbinu za kumaliza kazi zake kwa wakati).
3. Kwa kuwa Baraza lina wataalamu wa fani mbali mbali, Kamati inalishauri Baraza kukabidhi kazi kwa wataalamu wake hao ili kuepuka kutumika vibaya fedha za walipa kodi wa nchi hii.

3.13.0 DIPLOMATIC SUPERMARKET YA MAZIZINI

Kamati ilitaka kujua utaratibu unaotumika wa kukodisha duka hilo. Katika kufuatilia hili Kamati ilikutana na Mkodishwaji wa duka hilo Ndugu Nassor Ali Hamad tarehe 29/08/2012 ambaye alieleza kwamba, yeye ni Mkodishwaji wa duka hilo kwa takriban miaka 19 sasa. Hadi mwaka 2004 alikuwa analipa kodi ya Tsh. 120,000/- lakini mnamo mwaka 2005 iliongezwa hadi Tsh. 400,000/-, aliomba kiwango hicho kipunguzwe na kilishushwa hadi Tsh. 250,000/-. Mfumo wa mkataba wake ni wa mwaka moja mmoja na kila ukimalizika hutakiwa kufunga tena.

Ndugu Nassor aliendelea kueleza kuwa alipokuwa anataka kufunga mkataba mwengine 'renew contract' Mkurugenzi wa Baraza alikataa kufunga mkataba na

Mkodishwaji huyo. Kwa kuwa Mkodishwaji bado ana nia ya kuendelea kutumia eneo lile alipeleka malalamiko yake kwa Mheshimiwa Waziri, Wizara ya Nchi, (AR), Tawala za Mikoa na Vikosi vya SMZ. Kutokana na malalamiko yake hayo alitakiwa na Wizara kulipa kodi ya duka hilo Tsh. 2,400,000/- katika akaunti ya Baraza la Manispaa iliyoopo Benki ya Watu wa Zanzibar (PBZ)⁶¹.

Mnamo tarehe 15 Julai, 2011 alipokea barua ya kuhama kutoka kwa Mkurugenzi wa Baraza kwa hoja ya kuwa alifunga mkataba wa kukodi eneo lile kupitia Wizara iliyochini yake, hivyo, Baraza halina mkataba na Mkodishwaji na kutakiwa kukabidhi jengo hilo sio zaidi ya tarehe 5 Januari, 2012⁶².

Vile vile, alieleza kuwa tarehe 7 Septemba, 2011 alipokea barua nyengine kutoka Baraza la Manispaa inayokatisha matumizi ya jengo lile na alitakiwa kukabidhi jengo sio zaidi ya tarehe 16 Septemba, 2011 kwa kisingizio kwamba Manispaa imekamilisha taratibu zake za kuliimarisha eneo hilo, na endapo hatofanya hivyo atapelekwa Mahkamani.

Kutokana na hatua hiyo Mkodishwaji alipeleka malalamiko yake tena kwa Mheshimiwa Waziri wa Wizara hii⁶³. Katika kufuatilia hili Wizara husika ilimtaka Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa kutochukua uamuzi wowote hadi hapo Uongozi wa Wizara utakapotoa maamuzi yake⁶⁴.

Vile vile, tarehe 5 Disemba, 2011 alipokea barua ya ukumbusho wa kuhama katika jengo hilo kutoka kwa Mkurugenzi na kutakiwa akabidhi jengo hilo sio zaidi ya tarehe 5 Januari, 2012 kwa kuwa Manispaa inataka kutumia sehemu ile kama Afisi pamoja na kuendeleza kuendeleza mali zake tangu mwaka 2010/2011⁶⁵.

Kwa hivi sasa Ndugu Nassor amekodishwa duka hilo na Wizara ya Nchi (OR) na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi na muda wa kutumia eneo hilo unaishia mwezi wa Disemba, 2012⁶⁶.

Mkodishwaji wa Diplomatic Supermarket alizidi kueleza kwamba baadhi ya Madiwani na Mkurugenzi wa Baraza waliwahi kufika dukani hapo na kumtaka ahame na arejeshe funguo ndani ya wiki mbili. Ingawa Baraza linadai kuwa linahitaji kuimarisha eneo hilo kwa kutaka kujenga Afisi ya kisasa itakayojumuisha kumbi za kukodisha, Mkodishwaji hajapewa nafasi ya kufanya shughuli hiyo ijapokuwa uwezo wa kufanya hivyo anao.

⁶¹ Kiambatanisho Namba 43

⁶² Kiambatanisho Namba 44

⁶³ Kiambatanisho Namba 45

⁶⁴ Kiambatanisho Namba 46

⁶⁵ Kiambatanisho Namba 47

⁶⁶ Kiambatanisho Namba 48

Kamati ilibahatika pia, kuonana na Mkurugenzi wa Manispaa katika kufuatilia suala hili ambaye alieleza kwamba Mkodishwaji alianza kufunga mikataba na Baraza tangu mwaka 2000, ingawa hapo kabla alikuwa anatumia eneo lile. Mnamo mwaka 2009 Baraza liligundua kwamba Mkodishwaji amewakodisha Shirika la Umeme miongoni mwa eneo la pale. Katika kufuatilia hili Mkodishwaji alikanusha jambo hilo, hata hivyo, Baraza lilipata ukweli baada ya Mkodishwaji kwenda kinyume na makubaliano yake na Shirika la Umeme baada ya kukiziba choo ambacho alikuwa akikitumia kama ni ghala ya kuwekea bidhaa zake. Kwa kuwa Mkodishwaji mkataba wake ulikuwa upo ukingoni, na kwa kuwa Baraza la Manispaa lilipitisha azimio la kutaka eneo lile lijengwe jengo la kisasa na tayari wameshaamua jinsi ya kujenga jengo hilo baada ya kutakiwa kuhama katika jengo wanalolitemia hivi sasa (Afisi Kuu) pamoja na kuchukuliwa kwa jengo lao la Mnazi Mmoja (Bustani ya Viktoria) kwa kupewa Chuo Kikuu cha Zanzibar - SUZA⁶⁷.

Mkodishwaji baada ya kuelezwa hivyo na Baraza, alipeleka barua katika Wizara inayohusika na Manispaa (Wizara ya Nchi, (AR), Tawala za Mikoa na Vikosi vya SMZ) mnamo mwaka 2010 ya kutaka kuruhusiwa kuendelea kutumia jengo lile na kuanzia hapo Mkurugenzi alitakiwa asitishie hatua alizokuwa anataka kuchukua dhidi ya Mkodishwaji huyo, na Mkodishwaji alitakiwa kulipa fedha ya kodi moja kwa moja kwenye akaunti ya Baraza.

Sambamba na hilo alieleza kuwa Mkodishwaji aliwahi kumwandikia barua Makamu wa Pili wa Rais ya kuomba kuuziwa eneo lile⁶⁸.

Mkurugenzi aliendelea kueleza kwamba kwa kuwa hawana mtu maalum wa kujenga eneo lile waliwahi kutoa tangazo la ujenzi katika vyombo vya habari lakini hakujitokeza mtu yeyote mwenye nia ya kutaka kujenga akiwemo Ndugu Nassor ambaye anatumia eneo hilo kwa hivi sasa. Kamati ilimtaka Mkurugenzi kuwasilisha nakala ya tangazo hilo, hata hivyo, hadi tunatoa taarifa hii Mkurugenzi huyo alishindwa kufanya hivyo kwa kisingizio kwamba baadhi ya nyaraka huibiwa na Watendaji wa Baraza.

Wakati wa mahojiano hayo, Kamati ilimtaka Mkurugenzi wa Baraza kuthibitisha kauli iliyoipata ya kuwa anataka kumuondoa Mkodishwaji katika eneo lile baada ya kupewa fedha na watu wawili tofauti ili wapatiwe eneo lile. Watu wenyewe ni Ndugu Kimji na Ndugu Muzzamil. Mkurugenzi hakukubaliana na kauli hiyo na alizidi kusisitiza kuwa alimtaka Mkodishwaji kuhama kutokana na sababu alizoieleza hapo kabla.

Kamati haikutosheka na maelezo hayo na ilikutana na Mstahiki Meya ambaye alieleza kuwa alilishauri Baraza kuimarisha eneo lile kwa lengo la kujenga Afisi ya kisasa ili

⁶⁷ Kiambatanisho Namba 49

⁶⁸ Kiambatanisho Namba 50

kuimarisha mapato. Suala hili tayari limeshapitishwa na Kamati ya Fedha na Uchumi na Baraza Zima⁶⁹. Alizidi kueleza kwamba alitoa rai hiyo baada ya kubaini kuwa miaka miwili imepita na Mkodishwaji anatumia eneo lile bila ya mkataba wowote na Baraza la Manispaa.

Baada ya Baraza kuchukua hatua za kumtaka Mkodishwaji arejeshe jengo lile kwa Mkodishwaji, Mkodishwaji alimtumia Waziri wa Wizara husika Dkt. Mwinyihaji Makame ambaye alililazimisha Baraza kumuacha Mkodishwaji kuendelea kutumia jengo lile, ingawa hana mamlaka ya kufanya hivyo⁷⁰. Aidha, Mkodishwaji aliwahi kumuandikia barua Makamu wa Pili wa Rais kuhusu kuuziwa eneo lile⁷¹.

Kwa kuwa Baraza la Manispaa ndilo lenye mamlaka ya kuamua mambo ya Baraza kwa mujibu wa kifungu cha 5 cha Sheria Namba 3 ya 1995, Katibu Mkuu wa Wizara husika Ndugu Salum Maulid alimshauri kwa mdomo Mstahiki Meya kuwasilisha mpango wao huo kwa Mheshimiwa Rais lakini hadi Mstahiki Meya anatoa taarifa hizi tarehe 04 Septemba, 2012 hakuna michoro wala ramani ambayo wamependekeza kujengwa eneo lile.

Kamati ilimtaka pia Mstahiki Meya kuthibitisha kauli ilizozipata ya kuwa Mkurugenzi anataka kumuondoa Mkodishwaji katika eneo lile baada ya kupewa fedha na watu wawili tofauti ili wapatiwe eneo lile na kwa upande mwingine Mheshimiwa Waziri wa Wizara husika amepewa fedha na Mkodishwaji ili aendelee kukodishwa eneo hilo na ndio maana Mkodishwaji hivi sasa anatumia eneo husika kwa nguvu za Wizara. Katika kulitolea maelezo suala hili Mstahiki Meya alieleza kuwa alizipata taarifa hizi kupitia kikao kilichoitishwa na Mheshimiwa Waziri wa Wizara hii kilichowajumuisha Mkuu wa Mkoa wa Mjini/Maghribi, Mkuu wa Wilaya ya Mjini, Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa na Watendaji wengine wa Wizara husika.

Kamati haikuishia hapo alifanya mahojiano pia na Waziri wa Wizara hii (Mheshimiwa Dkt. Mwinyihaji Makame) ambaye alieleza kwamba ni kweli kuwa Wizara yake imetoa barua ya kumtaka Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa kusitisha zoezi la kumhamisha Mkodishwaji wa eneo lile baada ya kupokea malalamiko hayo kutoka kwa Mkodishwaji wa duka hilo, Watendaji wa Wizara yake pamoja na baadhi ya Madiwani kumfuata na kumtaka awasaidie kutatua suala hili.

Alieleza kwamba pamoja na yote hayo mvutano baina ya Mkurugenzi wa Baraza na Mkodishwaji wa duka hilo ulianza tokea Baraza lipo chini ya Wizara ya Nchi, (AR), Tawala za Mikoa na Vikosi vya SMZ na Mheshimiwa Waziri wa Wizara hiyo (Mheshimiwa Othman Nyanga) kuingilia kati baada ya Mkurugenzi wa Baraza

⁶⁹ Opcit, Kiamabatanisho Namba 51

⁷⁰ Ibid, Kiamabatanisho Namba 52

⁷¹ Ibid.

kutompatia mkataba wa nyongeza Mkodishwaji wa eneo hilo pamoja na kumueleza kuwa hana fedha za kuendesha biashara katika eneo lile.

Kwa kuwa Serikali ina mpango wa kuimarisha eneo la Mazizini Mheshimiwa Dkt. Mwinyihaji aliliomba Baraza la Manispaa kuwasilisha mpango wao kwake ili auwasilishe mbele ya Baraza la Mapinduzi. Sambamba na hayo alieleza kwamba makosa yote hayo hujitokeza kwa kuwa Baraza la Manispaa halifuati taratibu za kisheria zilizopo.

Katika mahojiano hayo, Kamati ilimtaka Mheshimiwa Waziri kuthibitisha kauli iliyoipata ya kuwa anataka Mkodishwaji aendelee kuwepo dukani hapo kwa kuwa amempatia fedha. Kwa upande wa tuhuma hizo alieleza kuwa hiyo ni fitna tu na hakuna ukweli ndani yake.

3.13.1 Mambo yaliyobainika na Kamati kufuatia Uchunguzi wa suala hili:-

Kamati imebaini mambo yafuatayo:-

1. Maamuzi ya Waziri ya kuliandikia barua Baraza la Manispaa ya kusitisha zoezi la kumhamisha Mkodishwaji wa duka hilo ni kinyume na masharti ya kifungu cha 62 cha Sheria Namba 3 ya 1995. Hii ni kutokana na kuwa kifungu hiki kinamtaka kwanza Waziri afanye uchunguzi wa jambo husika na endapo atagundua kuwa Baraza la Manispaa linatekeleza majukumu yake kinyume na utaratibu basi atoe taarifa kupitia Gazeti Rasmi la Serikali na hatua nyengine ziendelee. Kwa msingi huo kitendo cha Waziri cha kumuongezea muda Mkodishwaji hakina uhalali.
2. Baraza na Kamati ya Fedha na Uchumi zilipitisha Azimio la kujengwa au kuimarishwa eneo la Mazizini liliopo duka la Diplomatic.
3. Kamati ina wasiwasi juu ya baadhi ya Viongozi akiwemo Mheshimiwa Waziri na Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa kupokea fedha kwa ajili ya kutoa maamuzi ya upendeleo.
4. Hakuna tangazo lolote lililotolewa kuhusiana na uimarishaji wa eneo la Diplomatic Super Market.
5. Kumbukumbu za Vikao ya Baraza Kuu zinaonesha kuwa kumbukumbu zimeandikwa mwanzo na vikao ndio vikafuata. Kwa mfano; Kikao Namba 1/2012 kilifanyika tarehe 6 Machi, 2012 wakati kumbukumbu zimeandikwa tarehe 12 Machi, 2011. Aidha, Kikao Namba 2/2012 kilifanyika tarehe 6 Juni, 2012 wakati kumbukumbu zimeandikwa tarehe 11 Juni, 2011.

3.13.2 Hatua za Kuchukuliwa na maoni ya Kamati kutokana na matokeo ya uchunguzi huo.

Kamati inapendekeza yafuatayo;-

1. Waziri kabla ya kuchukua hatua azingatie zaidi matakwa ya Sheria mbali mbali kuliko utashi ili kuepuka mvutano usio wa lazima.
2. Serikali kwa kupitia Makamu wa Pili wa Rais ichunguze tuhuma zilizotolewa dhidi ya viongozi hawa na endapo itathibitika hatua za kisheria zichukuliwe dhidi ya wote waliohusika.
3. Kamati inalishauri Baraza la Manispaa kuitisha zabuni kwa ajili ya ujenzi wa eneo hilo.
4. Kwa kuwa kuna mgongano wa tarehe katika kumbukumbu za vikao, Kamati inawashauri Watendaji wa Baraza wawe makini wakati wakuandaa kumbukumbu mbali mbali za vikao.

3.14.0 UNUNUZI WA BASI LA AFISI

Kamati ilifuatilia taratibu zilizotumika wakati wa ununuaji wa Basi la kuhudumia wafanyakazi wa Baraza. Katika kupata ufafanuzi wa suala hili Kamati iliwahoji baadhi ya Watendaji wa Baraza, Muuzaji wa basi hilo (Ndugu Abdalla Moh'd Nassor) pamoja na Mkurugenzi wa Baraza.

Kwa upande wa Watendaji, Afisa Utawala (Ndugu Mwanakhamis) alieleza Kamati kwamba kutokana na kilio cha siku nyingi cha Wafanyakazi wa Baraza kuhusu kupatiwa usafiri alimuandikia barua ya maombi Mkurugenzi wa Baraza ambaye aliruhusu kununuliwa kwa basi. Hata hivyo, hajui Mnunuzi alipatikana vipi na wala haelewi kama manunuzi yamepitishwa na Baraza Zima, isipokuwa, anajua kuwa Kamati ya Fedha na Uchumi imeridhia ununuzi ule.

Alizidi kueleza kwamba basi hilo lilinunuliwa kwa Tsh. 40,000,000/- bila ya kutolewa zabuni, na katika kujiridhisha kama basi hilo halina matatizo lilikaguliwa na Fundi Mkuu wa Baraza.

Kamati ilimhoji pia muuza basi Ndugu Abdalla Moh'd Nassor ambaye alieleza kwamba aliwahi kuliuzia basi aina ya Coaster Baraza la Manispaa baada ya kupokea barua ya maombi kutoka kwa Mkurugenzi wa Baraza hilo ambalo liligharimu Tsh. 40,000,000/-, ingawa baadhi ya watu hususan mafundi walimtaka aongeze fedha ili wachukue wao lakini hakufanya hivyo. Basi lililonunuliwa lilikuwa tayari lipo kwenye show room yake hapo Mbwani. Kutokana na barua hiyo aliwasilisha 'invoice' na alilipwa fedha zake katika awamu tatu. Mkurugenzi pamoja na Fundi Mkuu wa Baraza walifika kulikagua basi hilo na kuridhika nalo.

Alizidi kueleza kuwa mbali ya basi hilo aliwahi pia kuwauzia Baraza gari aina ya Canter kwa njia hiyo hiyo ya barua mnamo mwezi wa Juni, 2010 kwa gharama ya Tsh. 18,000,000/- na baada ya mwezi mmoja ndio aliua basi hilo kwa Baraza.

Katika kulitolea ufafanuzi suala hili Mkurugenzi wa Baraza alieleza kuwa ni kweli kwamba Baraza lalinunua basi kwa Muuzaji huyo na kwa gharama hizo. Pia, alieleza kuwa alinunua basi hilo kwa kufuata kifungu cha 38(1) cha Sheria ya Manunuzi na Uuzaji wa Mali za Serikali Namba 9 ya 2005⁷².

3.14.1 Mambo yaliyobainika na Kamati kufuatia Uchunguzi wa suala hili:-

Baada ya kuchukunguza hili Kamati imebaini mambo yafuatayo;-

1. Ingawa Mkurugenzi katumia kifungu cha 38(1) cha Sheria Namba 5 ya 2005 Kamati haikubaliani na maamuzi yake hayo. Hii ni kutokana na kuwa kifungu hicho hutakiwa kutumika endapo kutakuwa na uharaka wa kile kinachotaka kununuliwa. Kwa msingi huo, ununuzi wa basi lile haukuhitaji kufanywa kwa haraka na hasa tukizingatia kuwa wauzaji wa gari wapo wengi. Hivyo, palikuwa na muda mzuri wa kutafuta kwa wauzaji wengine ili kulinganisha bei.
2. Baraza kwa makusudi limekiuka Kanuni ya 55 ya Kanuni za Baraza, ambayo inamtaka Mkurugenzi kutoa tangazo la kuitisha zabuni⁷³.
3. Kauli ya Ndugu Abdalla (Muuzaji wa basi) aliyoitoa mbele ya Kamati ya kuwa aliliuzia gari mbili Baraza kwa maombi tofauti (katika miezi tofauti) inapingana na barua ya tarehe 12 May, 2010 iliyotumwa kwake na Baraza la Manispaa⁷⁴.

3.14.2 Maoni ya Kamati

Kamati inapendekeza mambo yafuatayo:-

1. Watendaji wa Baraza la Manispaa wakiongozwa na Mkurugenzi kufuata matakwa ya Sheria kiukamilifu na sio kuyafumbia macho baadhi ya masharti kwa maslahi yao binafsi.
2. Maamuzi yote ya Kamati za Kudumu za Baraza la Manispaa yawasilishwe mbele ya Baraza kwa kuidhinishwa, jambo hili litasaidia kila Diwani kujua kinachoendelea ndani ya Baraza la Manispaa.

⁷² Kifungu cha 38(1) cha Sheria ya Manunuzi na Uuzaji wa Mali za Serikali Namba 9 ya 2005.

⁷³ Kanuni ya 55(b) ya Kanuni za Baraza la Manispaa

⁷⁴ Opcit, Kiambatanisho Namba .14

HADIDU REJEA YA TATU

4.0.0 KUCHUNGUZA TARATIBU ZA UAJIRI NA UPANDISHAJI VYEO KATIKA BARAZA LA MANISPAA NA KAMA TARATIBU HIZO ZINAZINGATIA SIFA ZINAZOHITAJIKA KWA NAFASI HUSIKA.

4.1.0 Utangulizi.

Kamati ilitakiwa pia kuchunguza taratibu za uajiri na upandishaji vyeo katika Baraza la Manispaa na kama taratibu hizo zinazingatia sifa zinazohitajika kwa nafasi husika. Katika kutekeleza jukumu hili Kamati ilitaka kujua utaratibu unaotumika wakati wa uajiri pamoja na utaratibu wa kuwapandisha vyeo Maafisa wake na kujiridhisha iwapo upandishaji vyeo huo unazingatia sifa kwa nafasi husika.

Kamati katika kufuatilia hadidu rejea hii ilikutana na kufanya mahojiano na Madiwani tarehe 4 Juni, 2012, Afisa Utawala ambaye pia ni Mkuu wa Idara ya Sheria na Utawala tarehe 27 Agosti, 2012 katika Afisi ya Baraza la Wawakilishi – Zanzibar.

Pia, Kamati ilifanya mahojiano na Madiwani ambao ndio wenye mamlaka ya kuteua Watumishi kwa mujibu wa kifungu cha 25 cha Sheria Namba 3 ya 1995. Aidha, tulihojiana na Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa kwa kuwa ndie Mtendaji Mkuu wa Taasisi hiyo.

Katika kuona kwamba hadidu rejea hii inapata majibu yalio muafaka vile vile Kamati haikusita kuzungumza na wahusika ambao kwa namna moja au nyengine wamepata nafasi ya kupandishwa vyeo katika taasisi hii ambapo Kamati ilimuhoji Mkuu wa Idara ya Mipango Miji tarehe 5/6/2012 katika ukumbi wa Baraza la Wawakilishi sambamba na Kaimu Mhasibu Mkuu wa Baraza la Manispaa, pamoja na Mkuu wa Idara ya Sheria na Utawala.

Baada ya utangulizi huo sasa ni vyema tukapata uchambuzi wa hadidu rejea hii.

4.2.0 Uchambuzi wa hadidu rejea husika.

Baraza la Manispaa kama zilivyo taasisi nyengine za Serikali zinawajibika kufuata utaratibu maalum katika kuajiri wafanyakazi wake kwa mujibu wa Sheria ya Utumishi wa Umma. Uajiri huo lazima utambuliwe na Tume ya Utumishi Serikalini na baada ya kupata kibali hicho ndipo taasisi inaporuhusiwa kuendelea na taratibu nyengine. Hivyo, kwa upande wa Baraza la Manispaa baada ya kupata rufusa hiyo, Baraza kwa kupata ridhaa ya Waziri mwenye dhamana na Baraza la Manispaa

linaweza likateua na kupanga stahili za baadhi ya Maafisa kwa mujibu wa kifungu cha 25 cha Sheria ya Baraza la Manispaa, Namba 3 ya 1995⁷⁵.

4.2.1 Kuchunguza uajiri wa Wafanyakazi 83

Katika kufuatilia suala hili la uajiri Kamati ilitaka kufahamu juu ya taratibu zilizotumika kuwaajiri Wafanyakazi 83 ambao walikuwa ni wafanyakazi wa kutwa kwa muda wa takribani miaka 30 na baadae kuajiriwa kuwa ni wafanyakazi wa kudumu.

Afisa Utawala wa Baraza la Manispaa alieleza Kamati kwamba uajiri wa watu hao baada ya kupata ruhusa kutoka Wizara yenye dhamana na mambo ya Utumishi hayakupita katika mkutano wowote wa Baraza la Manispaa kwa ajili ya kupata ridhaa na badala yake Mkurugenzi wa Baraza aliwaajiri vijana hao moja kwa moja kwa kuwa alisharuhusiwa na Baraza lililopita (2005 – 2010), ingawa katika mwaka 2010 Serikali haikuwa tayari kuajiriwa watu wa namna hiyo.

Kwa kuwa Serikali iliamua kutokuwa na waajiriwa wa kutwa, mnamo mwezi wa Julai, 2011 Baraza iliruhusiwa kuwafanyia uajiri vijana hao. Baada ya uajiri kufanyika na Madiwa wapya kubaini hilo walianza kulalamika na ndipo Mkurugenzi wa Baraza alipo lazimika kutoa maelezo kwa uamuzi wake huo aliochukua na baadae aliomba radhi kwa maandishi⁷⁶.

Katika kufuatilia hili Kamati ilifanya majadiliano na Mstahiki Meya ambaye alieleza kwamba ni kweli ajira ya vijana hao haikuridhiwa na Baraza jipya la Manispaa kwa kisingizio kwamba tayari azimio la ajira hiyo limeshapitishwa na Baraza lililopita. Katika kupata ushahidi wa jambo hilo Mstahiki Meya aliomba kupatiwa kumbukumbu ya kikao hicho, hata hivyo, Watendaji wa Baraza walishindwa kumpatia kumbukumbu hizo.

Alizidi kueleza kwamba, sio kweli kwamba vijana wote 83 walioajiriwa ni wa kutwa, isipokuwa wameingizwa na vijana wengine ambao hawahusiki.

4.2.2 Kuchunguza taratibu za upandishaji vyeo kwa Watendaji.

Katika kipengele hiki Kamati imechunguza na kufuatilia taratibu za upandishaji vyeo kwa Watendaji wa Baraza la Manispaa na kama taratibu hizo zinazingatia sifa za nafasi husika.

Kwa mujibu wa kifungu cha 51 cha Sheria Namba 3 ya 1995 Baraza la Manispaa lina jumla ya Idara Tano kama zifuatazo:-

⁷⁵ Kifungu cha 25 cha Sheria Namba 3 ya 1995

⁷⁶ Kiambatanisho Namba .53

- i. Idara ya Fedha na Maendeleo ya Uchumi;
- ii. Idara ya Mipango Miji;
- iii. Idara ya Utawala na Sheria;
- iv. Idara ya Kazi, Ujenzi na Mazingira; na
- v. Idara ya Huduma za Jamii.

Katika kuchunguza hili Kamati ilitaka kujua elimu pamoja na uzoefu wa Wakuu wa Idara hizi. Kamati ilitumia njia ya ‘sampling’ katika kupata taarifa za kipengele hiki. Kwa msingi huo, kati ya Idara Tano za Baraza la Manispaa Kamati ilihoji sifa za Wakuu wa Idara Tatu za mwanzo kama ifuatavyo;-

- i. **Ndugu Eshe Juma Abdalla;** Ni Kaimu Mhasibu Mkuu wa Baraza la Manispaa ambaye alipandishwa katika nafasi hiyo tokea mwaka 2009. Cheo hicho alipandishwa kupitia barua yenye kumbukumbu namba MFEA/M.30/4/09/VOL.V/174 ya tarehe 5/11/2009 kutoka Wizara ya Fedha na Uchumi Zanzibar na Dokeza la tarehe 11 Novemba, 2009 lenye kumbukumbu Namba TM/1/C/VOL.11 lililotoka kwa Afisa Utawala wa Baraza la Manispaa⁷⁷. Mtendaji huyu ana elimu ya Shahada ya Kwanza ya Uongozi wa Biashara - Degree in Business Administration.
- ii. **Ndugu Khamis Mwalimu Khamis;** Ni Mkuu wa Idara ya Mipango Miji ya Baraza la Manispaa, amekuwa akishikilia nafasi hiyo tokea mwaka 2009. Alipewa dhamana hiyo kupitia Dokezo la tarehe 30 Septemba, 2009⁷⁸. Mtendaji huyu ana elimu ya ‘Full Technition Certificate - F.T.C in Civil Engineering na uzoefu wa kazi wa miaka 7.

Kamati katika kufuatilia hili, ilitaka kujua Ndugu Khamis aliteuliwa na nani kushika wadhifa huo, ambapo ilipomhoji Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa alieleza kwamba wakati anateuliwa kuwa Mkurugenzi tayari Ndugu Khamis alikuwa ameshateuliwa kuwa Mkuu wa Idara hiyo.

- iii. **Ndugu Mwanakhamis Salum Omar;** Ni Mkuu wa Idara ya Utawala na Sheria, amepewa nafasi hiyo tokea mwaka 2009 kupitia Dokeza la tarehe 30 Septemba, 2009 lenye kumbukumbu namba

⁷⁷ Kiambatanisho Namba 54

⁷⁸ Kiambatanisho Namba 55

TAA/THA/M.01052/C/86⁷⁹. Alipewa nafasi hiyo baada ya kupendekezwa na aliyekuwa anashikilia cheo hicho Ndugu Maryam Marshed. Ili Ndugu Maryam aruhusiwe kwenda masomoni alitakiwa na Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa kumpendekeza Afisa atakayeshika nafasi yake hiyo kwa muda wa miezi mitatu na baadae Baraza litaajiri mtu wengine.

Ndugu Mwanakhamis kabla ya kushika cheo hiki alikuwa ni Mhasibu wa Mradi wa Maji Machafu, Michirizi na Taka. Mtendaji huyu ana elimu ya Stashahada ya Uongozi wa Biashara katika mambo ya Fedha - Diploma in Bussiness Administration in Accounting.

Majukumu ya Mkuu wa Idara ya Utawala na Sheria ni kusimamia watumishi kwa kuandaa mishahara yao, 'norminal roll' na mengineyo. Hata hivyo, kwa upande wake alieleza kuwa hakuwahi kupewa 'job discription' hadi anawasilisha taarifa hii tarehe 27 Agosti, 2012.

4.2.3 Muhtasari wa mambo yaliobainika katika hadidu rejea hii.

Baada ya kufuatilia suala hili Kamati imebaini mambo yafuatayo;-

1. Sheria na Kanuni za uajiri na upandishwaji wa vyeo katika Baraza la Manispaa hazifuatwi kwa baadhi ya watendaji.
2. Ingawa uajiri wa wafanyakazi 83 ulifanywa kinyume na utaratibu lakini uajiri huo ulikuwa sahihi.
3. Kwa kuzingatia Dokezo la tarehe 30 Septemba, 2009 inadhihirisha wazi kwamba Ndugu Khamis ametauliwa na Mkurugenzi Rashid kushika wadhifa huo kwa kuwa yeye ndiye aliyeweka saina Dokezo hilo.
4. Utaratibu wa upandishaji vyeo katika Baraza la Manispaa hauzingatii sifa kwa nafasi husika, bali hufanywa kwa upendeleo. Kwa mfano, kwa kuzingatia Sheria ya Fedha za Umma, Namba 12 ya 2005, Afisa Uhasibu ametafsiriwa kuwa ni afisa mwenye angalau Cheti cha Uhasibu kutoka Chuo kinachotambulika na anayefanya kazi katika Kitengo cha Uhasibu cha Wizara au Idara. Kutokana na kifungu hicho Ndugu Eshe Juma Abdalla hakupaswa kushika nafasi hiyo hata kama anakaimu, kwa kuwa hana taaluma ya mambo ya Uhasibu, ingawa aliwahi kufanya shughuli hizo. Hii ni kutokana na kuwa kifungu hicho kinamtaka Afisa Uhasibu awe na mambo yote mawili.

⁷⁹ Kiambatanisho Namba 56

Vile vile, Ndugu Khamis Mwalimu Khamis ameteuliwa kuwa Mkuu wa Idara Mipango Miji wakati kuna mfanyakazi anaeitwa Azzan Salum Khatib mwenye elimu ya Advanced Diploma in Mechanical Engineering na uzoefu wa miaka 30 hakupewa nafasi hiyo.

Aidha, Ndugu Mwanakhamis Salum Omar hakustahiki kupewa nafasi hiyo hasa tukizingatia kuwa elimu aliyokuwa nayo inahusiana na Uongozi katika mambo ya Fedha tu.

5. Mkurugenzi anatumia madaraka aliyokuwa nayo kwa maslahi yake binafsi.
6. Watumishi wa Baraza la Manispaa hawapewi 'job discription' kitu ambacho ni kinyume na taratibu za kazi.
7. Mkuu wa Idara ya Utawala na Sheria anafanya shughuli zaidi za Afisa Utumishi.

4.2.4 Hatua za kuchukuliwa kutokana na hadidu rejea hii.

Kamati inapendekeza hatua zifuatazo zichukuliwe;

1. Mkurugenzi awajibishwe kwa mujibu wa Sheria kwa kutokufuata Sheria mbali mbali za nchi.
2. Mkurugenzi achukuliwe hatua za kisheria kwa mujibu wa kifungu cha 22 cha Sheria Namba 4 ya 2007 kwa kutoa taarifa za uongo mbele ya Kamati kuhusiana na uteuzi wa Ndugu Khamis.
3. Serikali kwa kupitia Wizara ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora iupitie muundo wa utumishi wa Baraza la Manispaa kwa lengo la kuweka utaratibu maalum wa upandishaji vyeo pamoja na kuandaliwa sifa za watumishi kwa mujibu wa Idara na nafasi husika.
4. Watendaji waliopandishwa vyeo bila ya kuwa na sifa katika nafasi husika waondolewe mara moja na kuwekwa wale wanaostahiki.
5. Watendaji wa Baraza la Manispaa watekeleze majukumu yao kwa mujibu wa taaluma zao na maadili yao ya kazi, na waachane na tabia ya kufuata amri za Mkurugenzi.

HADIDU REJEA YA NNE

5.0.0 KUCHUNGUZA UTENDAJI WA MKURUGENZI WA BARAZA LA MANISPAA JUU YA TUHUMA ZA KUTOKUFUATA SHERIA NA KANUNI KWA MAKUSUDI, UBADHIRIFU WA FEDHA NA KUHUSIKA KWAKE KATIKA MIGOGORO INAYOLIKUMBA BARAZA LA MANISPAA.

5.1.0 Utangulizi

Kamati ilitakiwa pia kuchunguza utendaji wa Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa Zanzibar juu ya tuhuma za kutokufuata Sheria na Kanuni kwa makusudi, ubadhirifu wa fedha na kuhusika kwake katika migogoro inayolikumba Baraza la Manispaa Zanzibar.

Katika kufuatilia hadidu rejea hii, Kamati ilifanya mahojiano na watu mbali mbali akiwemo Mheshimiwa Waziri wa Wizara husika, Mstahiki Meya, Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa, baadhi ya Watendaji wa Baraza la Manispaa, Wateja wa Baraza na baadhi ya Wafanyabiashara mbali mbali pamoja na kuzingatia uzowefu wa kazi wa Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa.

5.2.0 Uchambuzi wa hadidu rejea husika.

Kwa mujibu wa kifungu cha 11(1) cha Sheria ya Baraza la Manispaa Namba 3 ya 1995, Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa ndio Mtendaji Mkuu wa Taasisi hiyo ya umma⁸⁰. Mtendaji huyu anatakiwa kuwa ni kioo na mfano kwa watendaji wengine anaowaongoza. Kwa mnasaba huo, anatakiwa kufuata misingi yote ambayo kiongozi anatakiwa kuwa nayo katika utendaji wake wa kazi za kila siku, ili kufikia malengo yaliyokusudiwa ya uanzishwaji wa Taasisi hii.

5.2.1.0 Kuchunguza juu ya tuhuma za kutokufuata kwa Sheria na Kanuni kwa makusudi

Utendaji wa Baraza la Manispaa unatakiwa ufuate Sheria na Kanuni mbali mbali za nchi kama zilivyo Taasisi yengine. Hivyo, kwa kuzingatia kifungu cha 11(2) cha Sheria Namba 3 ya 1995 Mkurugenzi wa Baraza anapaswa kutekeleza majukumu yake kwa kufuata Sheria hii na Sheria nyengine yoyote⁸¹.

5.2.1.1 Mambo yaliobainika katika tuhuma hii:

Kwa kuzingatia taarifa mbali mbali zilizotolewa na watu tuliowataja hapo kabla pamoja na uzoefu wa kazi wa Mkurugenzi, Kamati hii inadiriki kutamka kwamba Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa hafuati Sheria na Kanuni za nchi kwa makusudi kwa lengo la kujinufaisha.

Baadhi ya Vifungu alivyovikiuka wakati wa utendaji wake ni kama ifuatavyo:-

1. Kifungu cha 20(2) cha Sheria Namba 3 ya 1995, kinachoelekeza kwamba mikataba yote itakayoingwa na Baraza itatiwa muhuri wa Baraza mbele ya

⁸⁰ Kifungu cha 11(1) cha Sheria Namba 3 ya 1995

⁸¹ Kifungu cha 11(2) cha Sheria Namba 3 ya 1995

Meya au Naibu Meya, na Mkurugenzi au Afisa mwingine wa Baraza atakaedhinishwa kwa niaba ya Mkurugenzi kwa kibali au Azimio la Baraza.

Vile vile, kanuni ya 55(b) ya Kanuni za Baraza la Manispaa inaelekeza kwamba mikataba yote itakayofungwa na Baraza ambayo thamani yake itazidi Tsh. 5,000,000/- ni lazima kipate kibali cha Baraza Zima.

Kwa mujibu wa maelezo yetu tuliyoyotoa katika vipengele mbali mbali hukusiana na mikataba tumbaini kuwa hakuna mkataba hata mmoja uliofungwa na Baraza ukafuata maelekezo hayo.

2. Taratibu za upandishaji vyeo kwa Watendaji wa Baraza huwa hazifuatwi bali hufanywa kienyeji tu. Hii ni kutokana na kuwa kwa mujibu wa kanuni ya 28(a) ya Kanuni za Utumishi Serikalini za mwaka 1997 ambazo zilikuwa zinatumika wakati ule zilieleza kwamba ili Mfanyakazi apandishwe cheo lazima kuwe na nafasi mbali ya uwezo na elimu kwa anayependekezwa.

Vile vile, katika aya ya (d) ya kanuni hii imelezwa kwamba lazima kuwe na nafasi tupu ambayo lazima itagazwe lakini katika kujaza nafasi hiyo umbele upewe mfanyakazi anayeongoza kwa ukubwa na mwenye sifa zinazohitajika. Endapo itathibitika kwamba yule aliyeongoza katika orodha ya ukubwa hatazimudu kazi au dhamana za madaraka atayopewa, nafasi hiyo itajazwa na mfanyakazi mwingine atayeonekana ana sifa zinazohitajika.

Kwa mnasaba huo mambo yote hayo hayakuzingatiwa na Baraza la Manispaa wakati wa kupandishwa vyeo Watendaji hao.

3. Baada ya Mkurugenzi wa Baraza kuruhusiwa na Serikali kuajiri wafanyakazi 83 wa kutwa alipaswa kutoa taarifa mbele ya Baraza liliopo. Hata hivyo, alichukua hatua bila ya kuliarifu Baraza hilo.
4. Katika suala la uidhinishaji wa matumizi hakuna mtiririko maalum unaofahamika katika Baraza la Manispaa, kwa kuthibitisha hili tafadhali angalia kipengele cha 3.3.0 cha ripoti hii. Hii ni kutokana na kuwa Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa humtumia zaidi Afisa Utawala ambaye ana hadhi sawa na Wakuu wengine wa Idara kwa mujibu wa vifungu vya 51 na 53 vya Sheria ya Baraza la Manispaa Zanzibar Namba 3 ya 1995⁸². Aidha, Kanuni za Baraza SEHEMU YA NNE na ya SITA hazimtambui Afisa huyu katika masuala ya matumizi.
5. Kwa upande wa manunuzi utaratibu uliowekwa na Kanuni za Baraza la Manispaa na Sheria ya Manunuzi na Uuzaji wa Mali za Serikali haufuatwi. Kwa mfano, Baraza lilinunua basi kwa ajili ya usafiri kwa Watendaji wake. Tafadhali angalia ukurasa wa 52 na 53 wa ripoti hii kwa maelezo zaidi.

5.3.0 Kuchunguza juu tuhuma za ubadhirifu wa fedha

Kamati haikugundua ubadhirifu wa moja kwa moja wa fedha Baraza la Manispaa

⁸² Vifungu vya 51 na 53 vya Sheria Namba 3 ya 1995.

lakini kuna ukiukwaji mkubwa wa Sheria ambao unaashiria ubadhirifu wa fedha za Umma.

5.4.0 Kuchunguza juu ya tuhuma ya kuhusika kwake katika migogoro inayolikumba Baraza la Manispaa.

Kwa kuzingatia maelezo mbali mbali tuliyoyotoa Kamati hii inathubutu kusema kwamba Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa anahusika kufanyika kwa migogoro katika Baraza.

Baadhi ya mambo ambayo yametokea na kusababisha migogoro ni pamoja na;-

1. Kitendo cha kuwaondosha Wafanyabiashara waliokuwa wanauza ndizi katika Soko la Darajani kwa ajili ya ujenzi wa maduka kumi na tatu bila ya kuwapatia eneo jengine. Kwa maelezo zaidi tafadhali angalia ukurasa wa 36 na 37 wa ripoti hii.

Halikadhalika, aliwaondosha wafanyabiashara katika eneo la mboga mboga katika Soko la Darajani kwa ajili ya ujenzi wa maduka kumi na sita bila ya kuwapatia eneo jengine. Kwa maelezo zaidi tafadhali angalia ukurasa wa 40 na 41 wa ripoti hii.

2. Mkurugenzi wa Baraza alishindwa kutoa taarifa kwa zile Kampuni zilizovunja mkataba. Ingawa kipengele cha 1.1 cha mikataba hiyo hakimlazimishi kufanya hivyo, ila kwa kanuni za kawaida za utawala (Routine administrative procedure) alitakiwa kutoa taarifa hiyo ili kuepusha migongano. Kitendo cha kufuta mikataba bila ya kuwajulisha wahusika kilileta vurugu baina ya Kampuni hizo. Kwa maelezo zaidi tafadhali angalia ukurasa wa 6 hadi 15 wa ripoti ya Kamati hii.
3. Amehusika na mgogoro baina ya Baraza la Manispaa na Halmashauri ya Wilaya ya Magharibi, kutokana na kitendo chake cha kukusanya ada ya leseni kwa Wafanyabiashara wa ndani katika Soko la Mwanakwerekwe. Jambo hilo lilipelekea Mheshimiwa Waziri wa Wizara husika kutoa agizo la kumtaka Mkurugenzi huyo kurejesha fedha hizo ambazo ni Tsh. 10,000,000/-⁸³. Pamoja na Wizara kumuandikia barua mbali mbali Mkurugenzi kuhusiana na malipo hayo, hadi tunaandaa taarifa hii fedha hizo hazijalipwa⁸⁴.

5.5 Hatua za kuchukua kutokana na uchunguzi huo.

Kamati hii inapendekeza hatua zifuatazo zichukuliwe dhidi ya Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa;-

1. Awajibishwe kwa mujibu wa sheria za nchi.
2. Kuwalipa fidia wale wote walioathirika kwa namna au nyengine kutokana na matendo yake.

⁸³ Kiambatanisho Namba 57

⁸⁴ Kiambatanisho Namba 58

SEHEMU YA TATU

6.0 HITIMISHO

Kamati Teule imekamilisha uchunguzi kuhusu utendaji wa Baraza la Manispaa. Kamati hii imekamilisha jukumu hilo kwa kufanya mahojiano na watu mbali mbali, kupitia Sheria, Kanuni, nyaraka mbalimbali na kufanya ziara katika maeneo mbali mbali kutokana na hadidu rejea husika kama ilivyoonyeshwa katika utangulizi wa Ripoti hii.

Matokeo ya uchunguzi huu yamebainisha kwamba asilimia kubwa ya utendaji ndani ya Baraza la Manispaa unakiuka Sheria na Kanuni mbalimbali zilizopo. Jambo hili huchangia kwa kiasi kikubwa kuleta migongano au migogoro baina ya Watendaji, Wateja wa Baraza, Madiwani na jamii kwa ujumla.

Kamati Teule imebaini kuwa makosa yote hayo hufanywa ili kuwanufaisha baadhi ya Watendaji ndani ya Baraza la Manispaa. Hii ni kutokan na kuwa Watendaji wa Baraza la Manispaa hutekeleza majukumu yao kinyume na taaluma zao na maadili yao ya kazi kwa kutekeleza au kufuata amri au maelekezo ya Mkurugenzi.

Vile vile, baadhi ya Wateja wa Baraza la Manispaa wamediriki kuidanganya Kamati hii kwa lengo la kuficha ukweli unaotendeka katika Baraza hili.

Baraza la Manispaa halimshirikishi Mheshimiwa Waziri husika kwa yale mambo anayohisika nayo kwa mujibu wa Sheria Namba 3 ya 1995.

Kwa kuwa asilimia kubwa ya mikataba inayofungwa na Baraza haimshirikishi Mwanasheria wake, Kamati imebaini kuwa takriban mikataba yote ina mapungufu ya kisheria.

Kwa kuwa Serikali inalitumia Baraza la Manispaa kama ni chombo cha kuwapeleka Watendaji waliofanya makosa (Watendaji wahalifu) katika Taasisi zao, Kamati imebaini kuwa kitendo hiki kinalifanya Baraza kukabiliwa na tatizo la wizi wa nyaraka, watendaji kughushi nyaraka na mambo mengi mengineyo ambayo ni kinyume na maadili ya kazi. Jambo hili lilithibitishwa na Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa mbele ya Kamati hii, tarehe 3 Septemba, 2012, sambamba na barua yake ya tarehe 5 Septemba, 2012 yenye kumbukumbu Namba ZMC/BW/2 VOL.111/103 na tarehe 13 Septemba, 2012 ambayo haina kumbukumbu⁸⁵.

⁸⁵ Kiambatanisho Namba 59

Mkurugenzi wa Baraza na Watendaji wake hawazijui Sheria za nchi na Kanuni zake hususan zile wanazozifanyia kazi. Hata hivyo, ni msingi wa Sheria kwamba kutokujua sheria sio utetezi *'Ignorance of Law is not a defence'*.

7.0 MAPENDEKEZO YA KAMATI TEULE KWA UJUMLA

Kufuatia changamoto mbali mbali za kiutendaji zilizojitokeza ndani ya Baraza la Manispaa Kamati hii inapendekeza yafuatayo;-

1. Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa na wale wote walioshiriki kwa namna moja au nyengine kutokufuata Sheria na Kanuni mbalimbali kuchukuliwa hatua za kisheria.
2. Wateja wa Baraza la Manispaa waliodhulumiwa haki zao warejeshewe wenyewe kwa kuzingatia thamani halisi ya fedha.
3. Baraza la Manispaa liyafanyie matengenezo masoko yake kwa kulinda dhana ya soko na sio kujenga maduka ya kudumu ambayo yataiondosha dhana hiyo.
4. Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa atekeleze majukumu yake kwa mujibu wa Sheria na Kanuni za nchi. Vile vile, awashirikishe Wakuu wa Idara zake kwa yale mambo yahayowahusu.
5. Serikali ijenge soko kubwa ambalo litakidhi haja kwa wafanyabishara wetu.
6. Kwa kuwa Baraza la Manispaa linafunga mikataba na watu mbali mbali ni vyema likaandaa mikataba yenye hadhi ya kisheria. Pia, tunalishauri Baraza kuheshimu mikataba inayofunga ili kuepusha migogoro isiyo ya lazima.
7. Kwa kuwa Baraza lina eneo maalum la wafanyabiashara kufanyia shughuli zao, na kwa kuwa wafanyabiashara hao wanatozwa ada mbali mbali kuhusiana na biashara zao hizo, Kamati inalishauri Baraza kuwatafutia eneo mbadala wafanyabiashara wote wanaouza biashara zao pembezoni mwa barabara katika Soko la Mwanakwerekwe kwa lengo la kulinda hadhi ya Mji sambamba kuepusha ajali zisizo za lazima.
8. Baraza la Manispaa liachane na tabia ya kuwatumia Watendaji wake kwa zile kazi zinazotoa kwa mtu binafsi.

9. Mkurugenzi wa Baraza na Watendaji wake wazijue kwa kina Sheria za nchi hususan zile wanazozifanyia kazi.
10. Ripoti hii ibakie katika Maktaba ya Afisi ya Baraza la Wawakilishi, ili iwe rahisi kwa kila mtumiaji wa maktaba hiyo kuipata kwa wepesi.
11. Watendaji wa Mamlaka ya Hifadhi na Uendeshaji Mji Mkongwe wanapotoa barua za Taasisi yao waandike majina yao ili ajulikane nani aliyesaini barua ile ingawa wanafanyakazi kwa niaba ya Mkurugenzi.
12. Sheria ya Baraza la Manispaa na Kanuni za Kudumu za Baraza hilo zifanyiwe mapitio ili zierendane na mazingira halisi. Miongoni mwa vifungu ambayo Kamati inahisi ni vyema vikafanyiwa marekebisho ni pamoja na kifungu cha kinachomtaka
13. Kamati inaliomba Baraza hili Tukufu liitake Serikali iyatekeleze mapendekezo ya ripoti hii kwa vitendo ndani ya miezi mitatu kutoka tarehe ya kuwasilishwa kwa ripoti hii na hatimae Serikali iwasilishe taarifa ya utekelezaji wake mbele ya Baraza hili Tukufu. Lengo ni kuijenga nchi yetu na kuifanya izidi kuwa ni sehemu ya furaha kwa kila mtu anaeishi katika nchi hii.

8.0 SHUKRANI

Napenda kuchukua fursa hii kutoa shukrani kwa Baraza letu Tukufu la Wawakilishi la Zanzibar kwa kuona umuhimu na kupitisha Azimio la kuundwa kwa Kamati hii Teule. Vile vile, kwa moyo wa dhati kabisa nachukua fursa hii kumshukuru Mheshimiwa Spika wa Baraza hili Mheshimiwa Pandu Ameir Kificho kwa kutuamini na kutupatia heshima kubwa kwa kututeua kuwa Wajumbe wa Kamati hii.

Aidha, napenda kutoa shukrani za dhati kwa wale wote waliofika mbele ya Kamati hii na kutupatia taarifa mbali mbali kuhusiana na uchunguzi huu, akiwemo Mheshimiwa Waziri, Wizara ya Nchi Ofisi ya Rais na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi, Mstahiki Meya wa Manispaa ya Zanzibar, Mkurugenzi wa Baraza la Manispaa, Watendaji mbali mbali wa Baraza la Manispaa, Wafanyabiashara mbali mbali, Wateja au Watu mbali mbali wanaotoa huduma katika Baraza la Manispaa na wengineo kwa kutupatia ushirikiano katika mahojiano na mashauriano wakati wa kipindi chote cha uchunguzi uliofanywa na Kamati hii.

Mwisho, lakini si kwa umuhimu napenda kutoa shukrani za dhati kwa Katibu wa Baraza la Wawakilishi, Ndugu Yahya Khamis Hamad kwa kuiwezesha Kamati hii kufanya kazi yake vizuri na kuikamilisha kwa wakati.

(Salmin Awadh Salmin)

Mwenyekiti

Kamati Teule ya Kuchunguza Utendaji wa Baraza la Manispaa – Zanzibar.

Oktoba, 2012